

Χαράλαμπος Νούτσου, Προγράμματα Μέσης Έκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931-1973), Άθήνα, Θεμέλιο 1979, σελ. 339.

Ήδη εδώ και πολλές δεκαετίες, τό ζήτημα τής σχέσης κοινωνικού έλέγχου και σχολικών μηχανισμών βρίσκεται στό επίκεντρο τής παγκόσμιας πολιτικής και έπιστημονικής προβληματικής. Οί ποικίλοι τρόποι μέ τούς όποιους ή συγκροτημένη πολιτική έξουσία προγραμματίζει και μεθοδεύει τή σμίλευση τών ειδικών εκείνων προτύπων συμπεριφοράς πού κατατείνουν στήν αναπαραγωγή ενός ορισμένου τύπου κοινωνικών σχέσεων, υλοποιούνται σέ μιά σειρά από κοινωνικούς μηχανισμούς. Άνάμεσα σ' αυτούς, τό εκπαιδευτικό σύστημα, προΐόν ταυτόχρονα και προϋπόθεση τού έθνικου άστικου κράτους, έχει αναλάβει τόν άποφασιστικότερο ίσως ρόλο. Έτσι είναι έντελώς άξιοσημείωτο τό γεγονός ότι στήν Ελλάδα ή έπιστημονική ένασχόληση γύρω από τά τεράστια, και σέ μεγάλο βαθμό άκόμα άνοικτά προβλήματα πού τίθενται γύρω από τούς τρόπους μέ τούς όποιους τό σχολείο και ή σχολική άγωγή ένισχύουν τίς δεδομένες καθολικές σχέσεις έξουσίας, παραμένει άκόμα έντελώς ύποτυπώδης. Μέ τήν έξαίρεση τών εργασιών τής Άνας Φραγκουδάκη, ή κοινωνιολογική άνάλυση τών διαφόρων μορφών μέ τίς όποιες εκφράζεται ή σχολική έξουσία στήν Ελλάδα είναι περίπου άνύπαρκτη.

Αυτό και μόνο ό λόγος θά έξαρκοΰσε γιά νά καταστεί σαφής ό καιρός και πρωτοποριακός χαρακτήρας τής εργασίας τού Χαράλαμπος Νούτσου: γιά πρώτη φορά στόν τόπο μας επιχειρείται μιά τεκμηριωμένη άνατομία τών συγκεκριμένων μηχανισμών μεθόδευσης τής «ιδεολογικής βίας» πού άσκειται στους δέκτες τού εκπαιδευτικού συστήματος. Και μάλιστα πάνω στή βάση τού κεντρικότερου σημείου τής κριτικής παρέμβασης πού αναφέρεται στήν ίδια τήν οργάνωση τής σχολικής γνώσης.

Ξεκινώντας από τή βάση ότι τό διαφανέστερο και άψευδέστερο τεκμήριο τών λογικών και ιδεολογικών προαπαιτούμενων τής εκπαιδευτικής πολιτικής είναι τό σχολικό πρόγραμμα, ό Νούτσος συγκεντρώνει τήν άνάλυση του γύρω από τούς τρόπους μέ τούς όποιους ό κοινωνικός έλεγχος μέ τήν εύρεία έννοια διοχετεύεται μέσα από τή θεσμοποιημένη οργανωτική μήτρα πού περιβάλλει τή διαδικασία τής συγκεκριμένης διδακτικής εγγάραξης. Πράγματι τό πρόγραμμα δέν οροθετεί μόνο τό σύστημα τής σχολικής γνώσης σέ σχέση με τά ύπόλοιπα γνωστικά πεδία. Έπί πλέον ορίζει σιωπηρά και τίς σχέσεις τών διαφόρων γνωστικών αντικειμένων μεταξύ τους. Έ ή ώρα πού διατίθεται σέ κάθε αντικείμενο, ό χαρακτηρισμός ενός μαθήματος σάν ύποχρεωτικού ή προαιρετικού, πρωτεύοντος ή δευτερεύοντος κλπ., έχουν βαθύτατες οργανωτικές αλλά και συμβολικές προεκτάσεις. Έτσι, τό πρόγραμμα σάν ολοκληρωμένο σύστημα έμπεριέχει ρητά ή σιωπηρά τό σύνολο σχεδόν τών ιδεολογικών και πολιτικών σκοπιμοτήτων πού σφραγίζουν τήν οποιαδήποτε εκπαιδευτική πολιτική. Τό γεγονός ότι ό Νούτσος επιλέγει ειδικότερα τήν άνάλυση τών προγραμμάτων τής

μέσης εκπαίδευσης, μιά βοηθάει έξ άλλου νά καταλάβουμε καλύτερα τό έγχείρημά του. Πράγματι, μόνο ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρει ένα σώμα «συνολικής» κωδικοποιημένης γνώσης πού νά έμφανίζεται άρκετά διαφοροποιημένο από ιδεολογική και λειτουργική άποψη, ώστε νά αναδύεται κατά τρόπο άνάγλυφο τόσο ή σχετική σημασία τών διαφόρων θεσμοποιημένων γνωστικών περιοχών, όσο και ή έσωτερική διασύνδεση και ιεράρχησή τους. Διότι, ή μέν πρωτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από έντονη διάχυση τών γνωστικών αντικειμένων και συνεπώς δέν επιτρέπει τή σαφή άποκρυστογράφιση τού πολιτειακού μελήματος άσκησης κοινωνικού έλέγχου μέσα από τήν οργάνωση τής γνώσης. Ένώ, από τήν άλλη μεριά, ή ανώτατη εκπαίδευση αναφέρεται σέ ήδη έξειδικευμένα γνωστικά αντικείμενα και έτσι δέν προδίδει τό σύστημα τής γενικής ιδεολογικής ιεράρχησης τών γνωστικών περιοχών. Η ιεραρχημένη θεματολογία τού δευτεροβάθμιου προγράμματος όπως έξελίσσεται στό χρόνο άφήνει έτσι νά διαφανούν άμεσα οι βαθμιαίες μεταβολές τής άρχουσας αντίληψης γιά τό τί είναι και πρέπει νά είναι ή έγκυρη γενική κοινωνική γνώση, πώς αυτή ή γνώση κατατέμνεται σέ γνωστικές περιοχές, ποιές είναι οι άρθρώσεις τών περιοχών αυτών μεταξύ τους, σέ ποιά βαθμό ή οροθέτηση τών περιοχών αυτών είναι χαλαρή ή άσθηρή, ένδεικτική ή δεσμευτική, και ποιά είναι ή επιτρεπτή δυνατότητα παρέκκλισης από τό θεσμοποιημένο προγραμματικό πρότυπο. Η πολιτειακή δήλωση προθέσεων πού έμπεριέχεται στό δομημένο γνωστικό σύστημα δίνει λοιπόν στό σημείο αυτό τό μέτρο τών προκαταβολικών πολιτικών επιλογών. Άν ή συγκεκριμένη παιδαγωγική πρακτική δέν μπορεί παρά νά ξεπερνάει τήν άφηρημένη θεσμική μήτρα τού ώρολόγιου προγράμματος, είναι ώστόσο καθλωμένη στα πλαίσια πού τής επιβάλλονται από τό τελευταίο, πού προσδιορίζει και τά όρια τής διακριτικής ευχέρειας τού δάσκαλου στή διατύπωση τού συγκεκριμένου παιδαγωγικού μηνύματος. Τά βασικά έρωτήματα πού θέτει ό Χαράλαμπος Νούτσος περιστρέφονται γύρω από τίς κοινωνικές και ιδεολογικές προεκτάσεις τού γυμνασιακού προγράμματος, και τίς κοινωνικές και ιστορικές συγκυρίες πού βρίσκονται πίσω από τήν εκπόνηση και έξέλιξη του.

Δέν πρόκειται νά αναφερθώ μέ λεπτομέρειες στήν πλουσιότατη και αναλυτικότερη άνάπτυξη τού Νούτσου, πού διερευνά έξονυχιστικά τήν έξέλιξη τών προγραμμάτων από τήν εκπαιδευτική μεταρρύθμιση τού 1929 ως σήμερα. Η διαδικασία πού άκολουθείται είναι μεθοδολογικά και άποδεικτικά άμεμπτη. Μέσω μιάς σειράς διαδοχικών προσεγγίσεων πού προχωρούν σέ επάλληλα επίπεδα ολοένα υψηλότερης άφάιρησης, οδηγούμαστε από τήν παρουσίαση τών άπλών δεδομένων στή βαθμιαία άποκρυστογράφιση τής έσωτερικής οργανωτικής λογικής τών προγραμμάτων. Η άσθηρή δομή τών συλλογισμών, πού σέ ορισμένα σημεία γίνεται σχεδόν κουραστική γιά τόν άνα-

γνώση στο μέτρο που το πάγιο μέλημα του συγγραφέα να αποτύχει οποιοδήποτε λογικό άλμα τον ξεναγκάζει σε πολλές επαναλήψεις και σε διαδοχικές συγκεκριαλιώσεις – εμφανίζεται τόσο «αδιάφορη» ώστε, στο αναλυτικό τουλάχιστον επίπεδο, να μην επιδέχεται αντιρρήσεις. Οι ιδιοτελείες της γυναικείας εκπαίδευσης που επισημαίνονται είναι θέματα σε γενικές γραμμές γνωστές. Η μεγάλη όμως προσφορά του Νούτσου έγκειται στο γεγονός ότι δεν αφοκείται στο να επισημάνει ή να «καταγγέλλει» τα καταλυτικά αποτελέσματα της κυριαρχίας των νεκρών γνώσεων, της κατάπτωσης της κριτικής δυνατότητας, της αργαιολατρίας κλπ. σαν άπλες συναρτήσεις ενός διάχυτου «σκοταδισμού» αλλά εντάσσει το σύνολο των χαρακτηριστικών αυτών σ' ένα ευρύτερο σχήμα όπου το «περιεχόμενο» των μαθημάτων συναρτάται με την καθολική ρύθμιση της ιεραρχίας της οργανωμένης σχολικής γνώσης, έτσι ώστε οι «ιδιοφυθιές» του προγράμματος να ανάγονται σε αναγκαία στοιχεία μιας ενιαίας ιεραρχημένης δομής.

Στο επίπεδο της ανάλυσης, δύο είναι τα σημεία που πρέπει να τονισθούν ιδιαίτερα.

1. Τα προγράμματα χαρακτηρίζονται από αυστηρότατη οροθέτηση των γνωστικών «περιοχών», έτσι ώστε η έγκυρη γνώση να εμφανίζεται α priori κατατιμημένη και ιεραρχημένη. Τόσο οι δυνατότητες απόκλισης από το προγραμματικό πρότυπο, όσο και οι δυνατότητες αλληλοεπικάλυψης, αλληλοσθριζής και αλληλοδιείσδυσης των γνωστικών αντικειμένων, περιορίζεται σημαντικά αν δεν αποκλείεται απολύτως. Έτσι τα μαθήματα, γνωστικά απόλυτες και λειτουργικά αυτόνομες οντότητες, εμφανίζονται σαν άκαμπτα, προαξιολογημένες και προιεραρχημένες γνωστικές περιοχές στις οποίες η πρόσβαση δεν είναι συνάφηση μιας γενικότερης ανοικτής διαδικασίας προσέγγισης της γνώσης, αλλά αποτέλεσμα μιας περιχαρακωμένης μαθητείας σε ένα ειδικό αντικείμενο. Η «κλειστή» σχέση των μαθημάτων μεταξύ τους και το «συνλογικό» τύπου πρόγραμμα (όπως άποχα ίσως μεταφάρεται ο όρος «collection type» του Bernstein) οδηγούν κατ' εὐθείαν στην ενίσχυση του διδακτισμού, τη μυθοποίηση της κλειστής και «έγκυρης» γνώσης και στην τυπολατρική διαδικασία ενός «κλειστού» σχολικού έλέγχου με βάση την αυστηρότητα καθορισμένη «ύλη» και τα έγκεκριμένα σχολικά βιβλία, που εμφανίζονται σαν μόνες παραδεκτές πηγές μιας επίσημα περιχαρακωμένης και θεομοθετημένης γνωστικής περιοχής. Το τελικό αποτέλεσμα κατατείνει στην ένταση του γενικού κοινωνικού έλέγχου μέσω της σχολικής διαδικασίας και στη γενικότερη έσωτερικοποίηση μιας έντελως παθητικής και ύποτελους αντιμετώπισης του καθηγητή, του σχολείου, της Γνώσης, της Αλήθειας και τελικά της κοινωνίας και της έξουσίας.

Οι εξετάσεις, κρουσιώδης κατάληξη του σχολικού έλέγχου, δεν είναι παρά μία θεομοποιημένη διαδικασία τεκμηρίωσης μιας καθαρά απομνημονευτικής ικανότητας που αναφέρεται σ' ένα καθηλωμένο και κλειστό «λόγο» και εξαντλεί μιάν ακινητοποιημένη γνωστική περιοχή. Οι συνέπειες της μακρόχρονης αυτής προγραμματικής έπιλογής είναι άπροσμέτρητες: ακόμα και σήμερα, στην ανώτατη εκπαίδευση, ή πάγια πρακτική των καθηγητών αλλά, ακόμα χαρακτηριστικότερα, και το πάγιο κορπορατίστικο αίτημα των φοιτητών είναι ο αυστηρός προσδιορισμός της «διδασχθείσης» και «εξεταστέας» ύλης. Ο

αύριανός επιστήμονας κα' πολίτης προτιμάει να κρίνεται και να επιλέγεται όσσει της τυπικής αναμιασθητικής του επιδεξιότητας, παρά να αποδύεται στην άβέβαιη και «άνοικτη» δοκιμασία του έλέγχου της κριτικής του ικανότητας. Η δύναμη των συνλογικών αναπαραστιάσεων όσον αφορά το τί είναι και τί μπορεί να είναι ή πρόσβαση στη γνώση είναι έτσι στο σημείο αυτό αποκαλυπτική. Αν το ισχυρότατο φοιτητικό κίνημα αμφισβητεί την «αρχή» των εξετάσεων, του έλέγχου και της σχολικής έπιλογής, δεν έχει ακόμα μπορούσει να ξεφύγει από την αντιμετώπιση της μάθησης σαν παθητικής, έτεροφωτης και ύποτελους πρόσβασης σε μιιά δεδομένη κλειστή διδακτική (και έξουσιαστική) αυθεντία.

2. Το δεύτερο σημείο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι ή ίδια ή δομή των προγραμμάτων οδηγεί αντικειμενικά στη σύμλεση προτύπων συμπεριφοράς στηριγμένων κατά κύριο λόγο στις αξίες του παρελθόντος, πράγμα που εκφράζεται όχι μόνο θετικά με την αργαιολατρεία, αλλά και άρητικά με την παραμέληση ή και τον αποκλεισμό θεωρήσεων που δίνουν την προτεραιότητα στη σχέση με το φυσικό και κοινωνικό κόσμο της εποχής μας. Έτσι όχι μόνο αποτρέπεται κάθε κριτική αντιμετώπιση του κοινωνικού παρόντος αλλά και το ίδιο το παρόν αποκτά τη συνοχή του και το νόημα του μέσα από τη σχέση του με το ιδεολογικοποιημένο παρελθόν. Η τάση αυτή επιτείνεται μέσω της αυστηρά ιεραρχημένης δομής των προγραμμάτων που προσάινουν σ' ένα αξιολογικό ύποβιδασμό των σύγχρονων προτύπων. Ακόμα και ο σημερινός κόσμος φωτίζεται καλύτερα μέσα από τις «οικουμενικές» και «υπερχρονικές» διόπτρες του αργαίου πολιτισμού. Δεν χρειάζεται να έπιμείνουμε στο σημείο αυτό. Αρκεί να λεχθεί ότι ο Νούτσος τεκμηριώνει πλούσια τη συνειδητή πολιτική και πολιτιστική στρατηγική των φορέων της κρατικής έξουσίας, και μάς δείχνει καθαρά την εὐθεία γραμμή που συνδέει τους γνωσσοαμύνητες με τους απόστολους του έλληνοχριστιανικού πολιτισμού.

Θά πρέπει επίσης να τονισθεί ότι τα χαρακτηριστικά της όργάνωσης της γυναικείας γνώσης εκτείνονται σε όλόκληρη την περίοδο που εξετάζεται. Από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου ως την πρόσφατη μεταπολίτευση, οι βασικές εκπαιδευτικές έπιλογές παραμένουν σχεδόν άμετακίνητες. Ο Νούτσος μάς δείχνει ότι όλες οι εκάστοτε τροποποιήσεις και αλλαγές των προγραμμάτων που αναλήθηκαν κατά καιρούς υπήρξαν δειλές και διστακτικές και αναφέρονταν σε δευτερεύοντα σημεία. Και εδώ ή μεταρρύθμιση «δέν έγινε»: ούτε ή αργαιολατρική έπιλογή, ούτε ο «κλειστός» και αυστηρά ιεραρχημένος προσδιορισμός των γνωστικών περιοχών αναθεωρήθηκαν ποτέ σε οάθος. Οι άσημαντες μεταβολές που ύλοποιούνται στα προγράμματα του 1931 και του 1966 ανατρέπονται το 1935 και το 1967 αντίστοιχα. Με λίγα λόγια, όλα τα βασικά χαρακτηριστικά της όργάνωσης της γνώσης κα' ή συνακόλουθη ενίσχυση της αυστηρότητας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού έλέγχου μέσω του σχολικού συστήματος παραμένουν αναλλώωτα.

Ο συγγραφέας όμως δεν σταματάει στη διάγνωση αυτή. Θέτει επιπλέον και το σοδαρότατο ερώτημα των κοινωνικών κα' ιστορικών προσδιοριστικών αιτίων που ορίζονται πίσω από τις εκπαιδευτικές έπιλογές. Και στέκεται με έπιμονή στο πρόβλημα της άξιοσημείωτης άνθηκτικότητας της δομής της

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέμεινε ουσιαστικά αμετάλλακτη παρόλο που από πολλές πλευρές ο κοινωνικές της προεκτάσεις εμφανίζονται σε αντίθεση με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της άρχουσας αστικής τάξης.

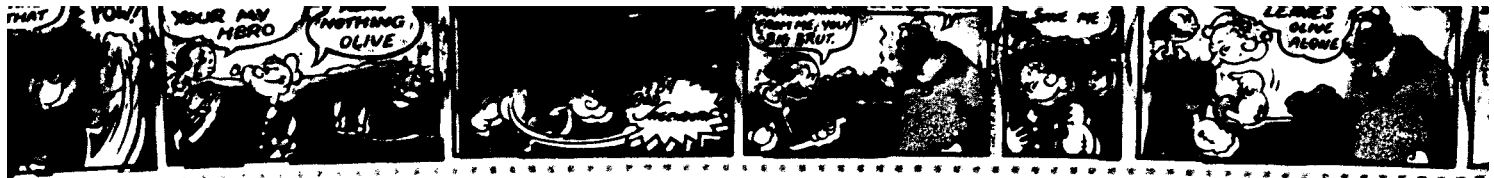
Πιο συγκεκριμένα, τίθεται το ερώτημα των παραγόντων που οδηγούν την ένθετη θεσμική βαρύτητα και ανθεκτικότητα που χαρακτηρίζει εξ όρισμού όλα τα σχετικά αυτόνομα εκπαιδευτικά συστήματα να πάρει στην Ελλάδα τις εξαιρετικά έντονες μορφές που πήρε. Το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα μιά μερίδα της άρχουσας τάξης εξακολουθεί να αντιστέκεται σθεναρά σε οποιαδήποτε μεταβολή των εντέλως ξεπερασμένων εκπαιδευτικών δομών είναι χαρακτηριστικό. Έτσι, ήδη από την άρχη του αιώνα, οι (ένδοαστικές) διαμάχες γύρω από την εκπαίδευση παίρνουν τη μορφή της αντιπαράθεσης ανάμεσα στις μερίδες που διαγιγνώσκουν την άμεση ανάγκη προσαρμογής της εκπαίδευσης στις ανάγκες της κοινωνικής πραγματικότητας πάνω σε μιά εκλογικευμένη τεχνοκρατική βάση και σε εκείνες που, αδυνατώντας να αρθρώσουν ένα γενικότερο αστικό, λογικό και «ανάπτυξιακό» κοινωνικό σχέδιο, έμμένουν στις σκληρωτικές μητρες της «παράδοσης» που ασφαλίζουν τη συντήρηση μιάς προστατευμένης από οποιαδήποτε κριτική παρέμβαση έθνικης «ένότητας». Η σύγκρουση ανάμεσα στις «προοδευτικές» ή εκουγχρονισμένες μερίδες της αστικής τάξης και στις «συντηρητικές» ή σκοταδιστικές (και πολιτικά κυρίαρχες) μερίδες της, δίνεται ανάγλυφα από το συγγραφέα, που επισημαίνει ορθότατα τη μόνιμη διστατικότητα των προοδευτικών που και όταν ακόμα είναι σε θέση να επιβάλλουν την πολιτική τους βούληση, φοβούνται να προχωρήσουν στις άποφασιστικές εκείνες τομές που είναι αναγκαίες για την προώθηση των ιδίων τους συμφερόντων. Αυτή η έλλειψη αντιστοιχίας ανάμεσα στην πολιτική και την ιδεολογική κυριαρχία της άρχουσας τάξης ερμηνεύεται μέσα από το συγκεκριμένο ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας, που χαρακτηρίζεται από τη φοβία και την πάγια αδυναμία μιάς κυρίαρχης μερίδας άνικανης να σφραγίσει το κοινωνικό σύνολο με μιά δική της ήγεμονική κοινωνική παρουσία. Δεν θά επαναλάβω στο σημείο αυτό τις αναλύσεις του συγγραφέα που δίνουν πειστικότερες ερμηνείες όχι μόνο για το συνολικό πρόβλημα της διστατικής εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και για τις λεπτομέρειες των ασήμαντων έστω τροποποιήσεων που εμφανίζονται κατά καιρούς στα προγράμματα.

Η μόνη επιφύλαξη που διατηρώ ως προς τα ερμηνευτικά σχήματα που προτείνει ο Νούτσος, αναφέρεται στη μεταπολεμική περίοδο και κυρίως στην περίοδο μετά το 1960. Ο συγγραφέας φαίνεται να αποδέχεται ανεπιφύλακτα την ανάλυση του Νίκου Πουλαντζά που θεωρεί ότι το βασικό χαρακτηριστικό της ένδοαστικής πολιτικής πάλης κατά την περίοδο αυτή μπορεί να συνοψισθεί στη αντίθεση ανάμεσα στη μεταπρατική αστική τάξη και στην «ένδογενή» αστική τάξη, τα συμφέροντα των οποίων έρχονταν σε όλοένα μεγαλύτερη σύγκρουση. Χωρίς να μπορώ να μπω σε λεπτομέρειες γύρω από το πρόβλημα αυτό, θά πρέπει νομίζω να τονισθεί ότι η βιαστική εφαρμογή του «μοντέλου» κινδυνεύει να είναι μηχανιστική, κυρίως όταν αναφέρεται σε τομείς τόσο βαρυσμένους από μιά εξαιρετικά φορτισμένη ιδεολογική και πολιτική παράδοση όσο η εκπαιδευτική πολιτική. Έτσι, όταν ο Νούτσος ερμηνεύει την αντίθε-

ση της Δεξιάς έναντι της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης το 1964 τονίζοντας ότι οι πολιτικοί εκπρόσωποι της μεταπρατικής αστικής τάξης διαβλέπουν καθαρά πως, σ' ό,τι αφορά το σχολείο, η εισαγωγή της φιλελεύθερης αστικής ιδεολογίας μέσα στο σχολικό μηχανισμό θά τους στερησει το βασικότερο ιδεολογικό στήριγμα της ήγεμονικής θέσης τους στα πλαίσια του άρχοντος συγκροτήματος, με αποτέλεσμα να χάσουν μακροπρόθεσμα τα οικονομικά και κοινωνικά τους προνόμια, υποτιμά, νομίζω, στο σημείο αυτό, το βάρος της σχετικής αυτόνομίας των πολιτικών και ιδεολογικών αγώνων. Πολύ περισσότερο που καθ' όλη την έκταση της εργασίας του, ο συγγραφέας είναι εξαιρετικά προσεκτικός στη διατύπωση των ερμηνευτικών συμπερασμάτων του. Έτσι, το βασικό ερώτημα που αναφέρεται στους λόγους της πλημμελούς εισαγωγής ενός εκλογικευμένου και δομημένου αστικού «διπλού» εκπαιδευτικού δικτύου, δεν οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αντικειμενική αντίθεση των συμφερόντων της άρχουσας τάξης, αλλά αντίθετα στην αδυναμία της να οργανωθεί πολιτικά και να αρθρωθεί ιδεολογικά. Τόσο η «ανάγκη» της καπιταλιστικής αγοράς εργασίας για ειδικευμένο έπιστημονικό και εργατικό, τεχνικό προσωπικό, όσο και η ακόμα σημαντικότερη ανάγκη κεντρικής οργάνωσης των δικτύων της σχολικής έπιλογής, εμφανίστηκαν ήδη από την άρχη του αιώνα και πολύ γρήγορα αντιστοιχούν στα συμφέροντα του συνόλου της αστικής τάξης. Και το γεγονός ότι το αστικό και τεχνοκρατικό εκπαιδευτικό πρότυπο δεν θεσπίστηκε μεθοδικά παρά μετά το 1974 δεν οφείλεται στην «ήττα» της μεταπρατικής μερίδας της αστικής τάξης, αλλά στην αλλαγή του πολιτικού και ιδεολογικού «κλίματος» που επέτρεψε στην άρχουσα τάξη στο σύνολο της να μεθοδεύσει με πενήντα χρόνια καθυστέρηση τον προγραμματισμό της εκπαιδευτικής της πολιτικής με κύρια βάση τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά της.

Η πτώση της δικτατορίας επέτρεψε την υπέρβαση ορισμένων τουλάχιστον από τις παγιωμένες ιδεολογικές αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν την άρχουσα τάξη από το 1922. Δεν είναι τυχαίο ότι μόλις τα τελευταία πέντε χρόνια και μετά τη «λύση» του γλωσσικού προβλήματος και την υποχώρηση της αγριολατρείας, η συζήτηση άρχισε να μετατοπίζεται προς την κατεύθυνση των καθαρά αστικών προβλημάτων οργάνωσης του εκπαιδευτικού συστήματος. Πιο πολύ από την «κριτική» και τη «φιλελευθεροποίηση», το κυρίαρχο συγκρότημα φαίνεται πιά να φοβάται περισσότερο τις όλοένα έντονοτερες τεχνο-οικονομικές δυσλειτουργίες, τους κλυδωνισμούς στην αγορά εργασίας και τα κοινωνικά και πολιτικά αποτελέσματα μιάς άσπληρης και περιοριστικής εκπαιδευτικής έπιλογής. Για πρώτη φορά στην ελληνική ιστορία δημιουργούνται έτσι οι προϋποθέσεις για έναν ουσιαστικό προβληματισμό γύρω από τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Και στο πλαίσιο του προβληματισμού αυτού, η εργασία του Χαράλαμπος Νούτσου αποτελεί όχι μόνο ένα χρησιμότερο αλλά θά έλεγα και ένα αναγκαίο εργαλείο.

Κ. Τσουκιάς



Λωδητήρες ύστεροφθόροι τιμητές και σύγχρονη θεματική άκηδία.

Προδίδασξε. επιστήμη, πόρσω· σί γάρ άιεις.

Γιατί όχι; Τά «Σύγχρονα Θέματα» εγκαινιάζουν μιá νέα στήλη. Κριτική ενημέρωση των αναγνωστών σας, για τήν κίνηση των ιδεών, τίς επιστημονικές «συμβολές» (πληθυντικός του συμβολή, προφανώς... αλλά τότε, γιατί όχι «όμοθροντίες», πού είναι δόκιμος πληθυντικός;). Κριτική για τά περιοδικά, κριτική του «Πολίτη».

Ψόγος ούδεις, δράττομαι άπλώς τής κριτικής σας, ή όποια μέ έπιτιμά ρητώς στήν παράγραφο ύφος: «Ύφος όμως πού γίνεται μερικές φορές δυσπρόσιτο, για πολύ λίγους (τά πρωτεία σ' αυτή τήν περίπτωση κατέχει άναμφισβήτητα ό Κ. Ζουράρις)».

Το the happy few, όπως έλεγε ό άλλος...

Δέχομαι λοιπόν και τήν έπιτίμηση για τά πρωτεία και τήν άμφισημία, πού έμπεριέχουν.

Πέραν του ύφους, ό Μ.Π. (;) σας, καταλογίζει στον «Πολίτη» «έλλειψη πρωτογενούς άνάλυσης τής ευρωπαϊκής και έλληνικής πραγματικότητας»: «τά κείμενα για έλληνικά ζητήματα δέν ξεπερνούν τά όρια ενός σχολιασμού, έξυπνου μέν και ενημερωμένου, αλλά πάντως σχολιασμού».

Και εύχαριστώ μέν για τήν εύφύια και τήν ενημέρωση αλλά... άπαγε του σχολιασμού...

Σκέφθηκα λοιπόν, μαζί μέ τά έπιτίμια πού σάς όφειλω, νά σάς πρόσφέρω ένα μονόλογο, «παράλληλο, ασύνδετο» πού έσεις θά μπορέσετε νά τόν έπισυνάψετε, ως τούοντα, στήν «κριτική διάσταση τής παρουσίας» πού κάνετε, ώστε τά άμοιβαία μας έπη νά συστήσουν τόν πραγματικό διάλογο πού επιδιώκετε...

Τό έπος μου έχει άκριβώς νά κάνει μέ τό έρκος σας.

Διότι, όπως, σωστά ύποψιάζεσθε, Ζεύς ύπερεχθαίρει γλώσσης κόμπους.

Και είναι όλοφάνερο από τό προοίμιο σας, ότι ούτε κομπιάσατε έν όψει του έργου τής κριτικής, ούτε κοπιάσατε νά διασκελίσετε τό έρκος των δικών σας έργων. Είστε μονόλογος; Όχι, είστε ό Λόγος ό Βέβαιος...

Άμ' έπος, λοιπόν.

Α. Σας άρέσει ό Μπάρτ;

Πρώτη ύποκατηγορία του Α:

Προφανώς, διότι τόν παρουσιάζετε. Και σας άρέσει, διότι έξ ίσου προφανώς, τό ύφος του είναι εύπρόσιτο για τούς πολύ πολλούς. Μου έπιτρέπετε νά καγγάσω; Ή αυτό πού άδει ό Μπάρτ, άπάδει στον Κ. Ζουράρι και στον «Πολίτη»;

Δεύτερη ύποκατηγορία του Α:

Άν σας άρέσει ό Μπάρτ, γιατί δέν τόν διαβάσετε; Κι αν τόν διαβάσετε γιατί δέν τόν καταλαβαίνετε;

Διότι είναι πανδύσκολος θά μου πείτε και θά συμφωνήσω.

Έν πάσει περιπτώσει, τί γράφει ό Μπάρτ στή σελίδα 102 του άρ. 8 των «Σ.Θ.»; «Ή γραφή άρχίζει από τό ύφος», «τό ύφος είναι κατά κάποιο τρόπο ή άρχή τής γραφής».

Είναι λοιπόν όλοφάνερο, ότι στον «Πολίτη», άνεξαρτήτως του γεγονότος ότι δέν ύπάρχει ενιαίο ύφος, οι συνεργάτες προσπαθούν νά γράψουν κάτι, επιδιώκουν δηλαδή νά ψαύσουν τήν πραγματικότητα. Προσπαθώ νά γράψω κάτι, παλεύω νά πιάσω τμήματα άλήθειας, φθόγγους ζωής, σημαίνει ότι τό έρκος του ύφους είναι άνυπέροβλητη δεοντολογία.

Τό ύφος είναι επιστημολογία, διότι τό «έπίσταμαι», για νά καταγραφεί πρέπει νά γραφεί. Και χωρίς ύφος, φεύ, δέν ύπάρχει γραφή, δέν ύπάρχει έπίσταμαι.

Ύπάρχει ένα άμορφο κονίαμμα, πού άναρριπίζεται σέ κάθε χειραγώγηση και πού συσκοτίζει τά πάντα μέ τήν πρώτη άναμόχλευση.

«Φορτίζω τή γλώσσα μέ σημασία ως τόν ανώτατο άναβαθμό», πού θάλεγε κι ό Ε. Πάουντ, ψάχνοντας ένα άλφαβητάριο για τήν άνάγνωση τής πραγματικότητας (κεφάλαιο όχτώ).

Δέν ταλμώ βέβαια νά άναπέμψω τά «Σύγχρονα Θέματα» στον Θεαίτητο ή στον Γοργία για τήν περί ύφους όμιλία μας γιατί θά μου άντιπαρητηθεί ότι ούτε σύγχρονοι είναι, ούτε «επιστημονικό προβληματισμό» τεκμηριώνουν. Και μόλις τώρα διαπιστώνω ότι και ό Μπάρτ πέθανε, προσφάτως άλλ' όριστικώς.

Τρίτη ύποκατηγορία του Α:

Τί είναι προσιτό ύφος και ποιοί οι πολλοί και οι λίγοι.

Προκαταρκτική ύπόμνηση: Τό όλο «ύφος» των Σ.Θ. διεκδικεί, ύποψιάζομαι, πάση θυσία μία επιστημονική σοδαρότητα, άποδεχόμενο στήν επιδίωξη αυτού του στόχου, άκόμα και τόν κίνδυνο τής σοδαροφάνειας. Έλπίζω λοιπόν νά μήν άπέλιπε πάν ίχνος άυτογνωσίας στον Μ.Π. (;) όταν μου προσάπτει δυσανάγνωστο για τούς πολλούς, ύφος.

Διότι ούτε τά Σ.Θ., ούτε ό «Πολίτης», βέβαια, γίνονται άνάρπαστοι από παραληρούντα πλήθη, εκεί πού άναστενάζει ή Έλλάδα, στά κάτεργα τής Γερμανίας και στού Βελγίου τίς στοές. Άμφότεροι, ΣΘ. και Πολίτης, στωικά έπελαύνουμε σημειωτόν κάτω από τά καυδιανά δίκρανα των μικρών, πλύν εύάνδρων άριθμών.

Τό θέμα λοιπόν, και τούτο έντελώς σύγχρονο (!), είναι γιατί ό ΜΠ. (;) νομιμοποιείται νά παραπονιέται για τό δυσπρόσιτο ύφος μου, χωρίς νά εκπροσωπεί τούς πολλούς, διότι αυτοί βρίσκονται εκτός Συγχρόνων Θεμάτων και Πολίτη, άλλου.

Διότι ό ΜΠ (;), όπως κι' έγώ κι οι σύνενοι μας των Σ.Θ. και του Πολίτη, άνήκουμε στή μεγάλη χορεία τής προκρούστειας περίτμησης του ρωμείκου, ως πούμε από τόν έμφύλιο και δώθε.

Κι αυτή είναι ή ζωσα άπόγνωση του Γένους μας, σήμερα.

Διότι οι περισσότεροι από τούς σημερινούς επιστήμονες στήν Έλλάδα και άνεξαιρέτως όλοι, όσοι διδάσκουν στά Πανεπιστήμια ή συντάσσουν επιστημονικά περιοδικά, πάσχουν τό μέγα πάθος του γενίτσαρου, όπως τό έγραφα τό 1977 στο «Διπλωματικό κόσμο» και στή... φυσική επιστημονική μου γλώσσα, τά γαλλικά...

Πάσχουν τήν προκρούστεια περιτομή τής γλωσσικής τους

ἀκεραιότητας οἱ Ἕλληνες ἐπιστήμονες, ψύχεται ἡ ψυχὴ τους ἀπὸ τὰ ξενόγλωσσα ἠχοστρώματα, πού τούς συναρμολόγησαν μιά δοτὴ γνώση, πρὶν διαμορφωθοῦν ὡς ἐπιστήμονες στὴ γλώσσα τους, πρὶν ἐλέγξουν τὴν ξένη.

Προκρούστης φεῦ, δὲν εἶναι μόνον ὁ ἱμπεριαλισμὸς καὶ ἡ ντόπια ὀλιγαρχία. Τὸ ἄγος τῆς γλωσσικῆς ἀκηδίας καὶ τῆς ψυχικῆς ἀσυναρτησίας, τὸ συνεπέφερε κι ἡ ἡμετέρα Ἄριστερά, διότι λύσσαξε νὰ φύγουν τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά ἀπ' τὰ σχολεῖα. Κι ἐφυγαν καὶ μαζί μ' αὐτὰ κι ἡ ρωμιοσύνη... Διότι μνήμη καὶ σύγχρονα θέματα ἢ θά συνυπάρξουν στὸ ρωμέϊκο ἢ θά ἔχουμε ὀριστικά τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ τὴ σύγχρονη θλίψη: io let...

Ἄς γίνω σαφέστερος, δηλαδή ἐπαχθής:

1. Αὐτὸ πού μοῦ προσάπτει ὁ ΜΠ(;) καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἶναι ἀπλούστατα ὁ ἀκρωτηριασμὸς του. Ξέρω ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἀρχι-κὸς φταίχτης, ἀλλὰ οἱ ἄλλοιτες εὐθύνες δὲν τὸν ὑποχρεώνουν νὰ παραμείνει ἐς αἰὲ αὐτάρεσκα σακάτης.

Νὰ διαβάσει. Νὰ διαβάσει μὲ πάθος τὴν ἑλληνικὴ γραμμα-τεία, ἀρχαίου, μεσαιωνικοῦ καὶ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Νὰ περιορίσει, ὄχι βέβαια τὰ ξένα διαβάσματα, πού ἐνδέ-χεται νὰ εἶναι τὰ ἐργαλεῖα τῆς δουλειᾶς του, ἀλλὰ νὰ περιορί-σει τὴ μεταγλώττιση ὄρων καὶ ὕφους ἀπὸ μιά ξένη γλώσσα πού χρησιμοποιεῖ κατὰ προσέγγιση, στὴ γλώσσα του, πού τὴν νοιώθει ἀτελῶς.

Καὶ νὰ μιμηθεῖ.

Τὸν «Πολίτη». Ἡ τὸν Βουρνά, ἢ τὸν Καλλιόρη, ἢ τὸν Κ. Τσάτσο, ἢ τὸν Χρ. Γιανναρά, ἢ τὸν Ράμφο, ἢ τὸν Λορεντζάτο.

Καὶ μέχρι τότε νὰ σιγήσει.

2. Ἀβιάτως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῶ τὴν περὶ τὰ ἑλληνικά πνευματικὴ ὀκνηρία συγχρόνων ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ὅταν ταυτόχρονα, δὲν διατυ-πώνεται ἐπιφύλαξη γιὰ τὴν frime, oh combien tarabiscotée τοῦ ἐν συρμῷ εἰσαγομένου Μπάρτ.

Διότι εἶμαι πεισματικά βέβαιος, πὼς ὅποιος δὲν ξέρει τὴ γλώσσα του, κι ἡ γλώσσα μας εἶναι ἐνιαία, ἐδῶ καὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια, οὔτε τὴν δάνεια γλώσσα κατέχει. (Καὶ ὁ Μπάρτ τοῦ εἶναι πιὸ ἀκατάληπτος ἀπὸ τὸ δυσπρόσιτο Πολίτη).

Θά ψελλίζει ἐδῶ, θά τραυλίζει ἐκεῖ, θά ἀκυρολογεῖ παντοῦ.

Κι ἀπὸ γλώσσα θά ὑστερεῖ κι ἀπὸ ἐλευθερία θά ἔχει τὰ χάλια του.

«Μήγαρις ἔχω ἄλλο τι στό νοῦ μου, πάρεξ ἐλευθερία καὶ γλώσσα»;

3. Ὁφείλω νὰ ἀναγνωρίσω, ὅτι ἡ ἐν γένει γλώσσα τῶν Συγχρόνων Θεμάτων (συγγνώμην γιὰ τὴν καταχρηστικὴ γενί-κευση) ὀδεύει πλησιόστια πρὸς τὸ βαθμὸ μηδέν τῆς γραφῆς, λόγω ὀλοσχεροῦς ἀνυπαρξίας ὕφους. Οἱ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις γνωρίζουν φυσικά ὅτι ἐξαιρούνται.

Θά μπορούσα νὰ ἀνασκοποῦσα εὐχερῶς τίς περισσότερες σελίδες τῶν Σ.Θ. συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ τεύχους (4) γιὰ τὴν παιδεία, καὶ νὰ καταδείξω ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἀκαμψία ἐπιφέρει πνευματικὴ δυσκοιλιότητα, νεοδημοτικὴ. Περιορίζο-μαι νὰ ἐπισημάνω ὅτι πχ. ἐπτά ἐν σειρᾷ γενικές, δίκην σαλπύγ-γων τῆς Ἱερικῆς, καταστρέφουν τὸ καλύτερο κείμενο καὶ ἀτελεπίζον τὸν ἀκραιφνέστερο θιασώτη του.

Στόν «Πολίτη», οἱ ἐπτά γενικές θά εἶχαν ἐπισύρει ὀμαδικά τὸ χορὸ τοῦ Ζαλόγγου, ἀπὸ τὸν πλησιέστερο δρόμο. Καὶ θά

χοροστατοῦσε ὁ αὐτόχειρ τῶν ἐπτά γενικῶν... Τῶν οἰκιῶν, λοιπῶν ἐμπιμπραμένων, ὑμεῖς... λωδητῆρες, ὑστεροφθόροι...

Ποῖο εἶναι ἄραγε τὸ δυσπρόσιτο ὕφος; Ἐκεῖνο, πού χρησι-μοποιεῖ ἑλληνικὲς λέξεις καὶ ἑλληνικὴ σύνταξη, καὶ δυστρο-ποῦν νὰ μάθουν οἱ περιτετημένοι, λόγω ἀλλοδαπῆς Κίρκης, ἐπιστήμονες;

Ἔστωσαν τὰ κάτωθι παραδείγματα ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ συν-τρόφου μου Ν. Ἀλιβιζάτου (σελ. 71). Πῆρα αὐτὸ τὸ κείμενο, γιὰτί τυχαίνει νὰ συμφωνῶ περίπου ἐντελῶς μὲ τὸ περιεχόμε-νο καὶ νὰ χαίρομαι γιὰ τὴν ὕπαρξή του.

Ἔτσι πιὸ εὐκόλα θά περιορισθῶ στὶς ψευδαισθήσεις περὶ βατοῦ ὕφους:

3α. Ὁ Ν.Α. χρησιμοποιεῖ σέ εἰσαγωγικά τὸν ὄρο «πανσυλλε-κτικός» γιὰ νὰ χαρακτηρίσει τὴ Νέα Δημοκρατία καὶ τίς ἐπι-διώξεις τῆς. Τὸν ἴδιο ὄρο τὸν ἔχει χρησιμοποιήσει καὶ ὁ συνάδελφός μου Α.Ι. Μεταξᾶς, λίγο ἀλλαγμένο: «πολυσυλλε-κτικός». Πολυσυλλεκτικὸ λοιπὸν ἢ πανσυλλεκτικὸ κόμμα. Τὸ νεολογισμό αὐτὸν ὁ Ν. Ἀλιβιζάτος καὶ Α.Ι. Μεταξᾶς τὸν κατασκεύασαν προφανῶς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ attrape-tout, μεταγλωττισμένον.

Τὸ νεολογισμό αὐτὸν, τὸν θεωρῶ ἐξόχως ἀποτυχημένο καὶ εἶναι τυπικὴ ἐπίρρωση τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου: Οἱ μεταγλωττίσαν-τες γνωρίζουν κατὰ προσέγγιση τὴ γαλλικὴ, ἢ γνωρίζουν μιά γαλλικὴ ἐνός κλάδου (νομικῆ), πού πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὴ σύνολη γαλλικὴ γλώσσα... Ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴ δέ, τὴν αἰσ-θάνονται ἀτελῶς.

Διότι:

α) Παρατήρηση μορφῆς: τὸ κατάπλασμα αὐτὸ (πολυσυλλεκτι-κό) λογιωτατίζει στὰ ἑλληνικά ἐνῶ οἱ γάλλοι πῆραν μιά ζωντανή, μὴ ἐπιστημονικὴ ἔκφραση πού σχηματίζεται ἀπὸ ἓνα «χύ-δη» ρῆμα, γιὰ νὰ κάνουν ἓναν ὄρο, κι αὐτὸς πραγματικά, στὴ γλώσσα τους, κεντάει. Ἐρεθίζει τὴ φαντασία, ζωγραφίζει τέ-λεια τὴν πραγματικότητα, κατὰ παρέκταση ἄλλωστε τοῦ attrape-ri-gaud. Ἡ κινητικότητα, τὸ ἀσυνεχές, τὸ ἀπρόβλεπτο, τὸ ἀνα-κόλουθο τῆς λειτουργίας τέτοιου κόμματος, ὡς πρὸς τὴν ψηφο-θηρία πού ἐπιδιώκει, καλύπτεται ἀπόλυτα ἀπὸ τὸν ὄρο attrape- tout.

β) Παρατήρηση οὐσίας: στὰ ἑλληνικά, ὁ ὄρος συλλέκτης, πολυ-συλλέκτης, ὑποβάλλει ἐντελῶς ἀντίθετες καταστάσεις: ὁ συλλέ-κτης ἔχει κανονικότητα, ἐπαναληπτικότητα καὶ ὀργάνωση στὸ μόνιμης διάρκειας ἐγχείρημα του, ὁ συλλέκτης νοικοκυρεῖται, ταξινομεῖ τὰ πράγματα πού μαζεύει. Δέν ἀρπάζει. Ὁ συλλέ-κτης ἀγαπᾷ τὰ πράγματα τῆς συλλογῆς του. Τὸ ρῆμα attraper, πού ὀρθότατα χρησιμοποιοῦν οἱ Γάλλοι γιὰ τὰ κόμματα αὐτὰ, σημαίνει ἀπληξία, ἀδιαφορία, περιφρόνηση, τσαλαβούτσημα. Ἐντελῶς ἄλλα δηλαδή.

Ἄν λοιπὸν τὰ ἑλληνικά τῶν Ν. Ἀλιβιζάτου καὶ Α.Ι. Μετα-ξᾶ ἦταν ἐπαρκῆ, θά υἱοθετοῦσαν, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὰ γαλλι-κά τους θαλασσοδάνεια, τὸν ὄρο «ψηφοθηρικός».

Τὸ «ψηφοθηρικό κόμμα», γιὰ τούς γνωρίζοντες ἑλληνικὴν καὶ ἑλληνικὴ ἱστορία, ἐκφράζει ἀπολύτως αὐτὸ πού οἱ Γάλλοι λένε μὲ τὸ rapi attrape-tout, καὶ εἶναι καὶ ἐπιστημολογικά αὐστηρότερο.

Καὶ λογιωτατίζει, ὅπως τὸ θέλουν. Ἄν, ντέ καὶ καλὰ ἤθελαν νὰ νεολογίσουν, θά ἔπρεπε νὰ ἀποφύγουν τὴν κατὰ προσέγγιση μετάφραση λέξη πρὸς λέξη μὲ τὴν ἀναλόφρευκη

τότε πλαγιακοατολίωση της έννοιας. Πού δέν είναι καί λέξη πρὸς λέξη...

Οἱ λέξεις δέν μεταφέρονται ἀπὸ γλώσσα σέ γλώσσα, ὅπως οἱ βιβλιοθηκὲς ἀπὸ χώρα σέ χώρα...

Τρεῖς ὄρους θά πρότεινα. παρ' ὅλο ὅτι τὸ ψηφοθηρικός ἐπαρκεῖ ἀπολύτως.

1. Ἡ, κόμμα-ψηφομαζώχτρα, διότι τὸ δάνειο ἔχει ὄλο τὸ κύρος τοῦ Παπαδιαμάντη καί ἀποτελεῖ δόκιμη ἀναφορά. Μόνη ἐπιφύλαξη, ὅτι τὸ «μαζώχτρα» ἐνδέχεται νά ἐκφράζει κάποια περιοδικότητα – κανονικότητα, πού δέν ἐμφανίζει τὸ ψηφοθηρικό κόμμα.

2. Ἡ, κόμμα-ψηφαρπάχτης, διότι τὸ δάνειο ἔχει ὄλο τὸ κύρος τῆς χυμώδους λαϊκῆς νεοπλασίας (καλοήθους!)

3. Ἡ, κόμμα-κουρελοῦ πού θεωρῶ πληρέστερο γιατί ἀποδίδει καί τὴν ἐπιδίωξη τοῦ κόμματος πρὸς τὰ ἔξω (ψηφοθηρία) καί τὴ σύνθεση καί λειτουργία του πρὸς τὰ μέσα (προέλευση ταξικὴ καί ἰδεολογικὴ κινητικότητα τῶν μελῶν καί τῆς ἡγεσίας). Καί ἐπὶ πλέον τὸ «κουρελοῦ» ἔχει μιὰ ἐντονη μυρωδιά ρωμιούνης, ἀντιχεῖ στὰ τριόβια μας καί τὸ καταλαβαίνουμε ὄλοι μας. Ἀκόμη καί οἱ Ἀλιβιζάτος – Μεταξᾶς. Καί βέβαια εἶναι πλησιέστερα στὸ parti atpape-tout τῶν Γάλλων...

36. Στὴ σελ. 74 πάνω-πάνω, ἀριστερά, ἀπὸ «Συνταγματοποίηση (!) μέχρι... παρέμβαση τοῦ κοινοβουλίου», ὁ Ν. Ἀλιβιζάτος, μᾶς καταφέρει δέκα πέντε οὐσιαστικά (15)!!! καί ἔντεκα ἐπιθέτα (11)!!!, κρουνηδόν, σωρηδόν, ἐν ὀρυμαγδῶ, χωρὶς ἓνα ρῆμα!

Πρὸς θεοῦ, ἓνα ρῆμα, ἓνα ὁποιοδήποτε ρῆμα, τὴ συνταξιοδότησή μου γιὰ ἓνα ρῆμα!... «Ὅταν τὸ ρῆμα ἐκτοπίζεται καί ἄρχουν παντοῦ τὰ ἐπιθέτα, θετὰ παιδιὰ τῆς συμμορφώσεως καί τοῦ διακοσμημένου ψεύδους». Ἐμπειρικός, Ὀκτάνα.

37. Στὴ σελίδα 73 κάτω ἀριστερά, ἀπὸ «Γαλλικὴ παραλλαγή... μέχρι... τοῦ παραδοσιακοῦ παλαιοκομματισμοῦ», ὁ Ν. Ἀλιβιζάτος παράγει μαγητοταίνια, διότι τὸ ὄλο εἶναι μιὰ μακροπερίοδος χωρὶς τελεῖα(!). Βεβαίως ἀναμετριέται μέ γίγαντες (Μ. Προῦστ) ἢ ντόπιους πρωτομάστορες (Δ. Δημητριάδης καί Ἀ. Ἀλεξάνδρου), ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα χρίζει ἐπανεξετάσεως. Διότι ἡ παρακολούθηση ἐπιβάλλει σημειώσεις καί περιλήψη τους κάθε τρίτη γραμμὴ. Ἴσως ὁμως αὐτὸ νὰ θέλει ὁ Ν. Ἀλιβιζάτος.

Ποῖός εἶναι γιὰ τοὺς λίγους, ποῖός εἶναι λίγος; Κατὰ τὰ λοιπά, ὅσα δηλαδὴ ἐπιπλέον, συμφωνῶ ἀπολύτως. Ἀλλὰ τὰ μάντεψα, δέν τὰ διάβασα...

Ὅσο γιὰ τὴ «συνταγματοποίηση», μέ τὴν ὁποία ἀσελοῦν εἰς βάρος τοῦ Συντάγματος, οἱ Ἀλιβιζάτος καί Κασσιμάτης, πρέπει στὰ «Σύγχρονα Θέματα» νά ἐνοήσουν ὄλοι, ἀπαξ διὰ παντός, ὅτι τὸ δυσώκτιμο τοῦτο ἔκτρομα προκαλεῖ μεγαλύτερη ζημιὰ στὶς δημοκρατικὲς ἐλευθερίες ἀπὸ ὅποιανδήποτε ἔκτροπὴ συνταγματαρχῶν... «Ἀφετηριακὸ σημεῖο»; (σελ. 79) Δηλαδή ἀφετηρία τῆς ἀφετηρίας ἢ σημεῖο τοῦ σημείου τῶν Συγχρόνων Θεμάτων; Ἀφετηρία τερματικὴ...

Β. Πρωτογενεῖς καί ἐπέισακτοι.

...ἀστοῖς ἴσα χρὴ μελετᾶν
εἶκοντας ἄ δεῖ κάκουοντας.

Νομίζω ὅτι ἡ συζήτηση περὶ ὕφους τῶν Σ.Θ. κλείνει πρὶν

ἀρχίσει, λόγω ἐλλείψεως τοῦ ἐπιμάχου ἀντικειμένου.

Θά ἐπιμείνω λοιπὸν στὸν ἄλλο φόγο τοῦ Μ.Π.(;): στὸ ὅτι ὁ «Πολίτης» ἐμφανίζει «ἔλλειψη» πρωτογενεῶς ἀνάλυσης ὡς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα». Κι ἐπειδὴ ἀποκλείονται πολλὰ θέματα, γιὰ τὰ ὁποῖα, ἀναγνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν καλὲς μελέτες αὐτὸ πού μένει, εἶναι μᾶλλον τὰ πολιτικά.

Θά ἐφαρμόσω τὴν ἴδια μέθοδο μέ τὴν ὁποία διαπίστωσα ὅτι ἡ ὀλιγωρία μέμφεται τὸ ὕφος.

Θά δῶ μέσα ἀπὸ τὴν προσφορά τῶν Σ.Θ. τί ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴ, ποιά πολιτικὴ ἐπιστήμη ἀσκεῖται, καί τί σημαίνει γιὰ τὰ Σ.Θ. πρωτογενὴς ἀνάλυση, ὥστε a conpatio νά διαπιστωθεῖ τοῦ λόγου μου τὸ ἀσφαλές...

Β1. Ὅσο δεξιότερα, τόσο καλύτερα; (Πολύκλαυτος στρατηγὸς Καρδαμάκης σὺν συγχρο-θεματίας Ε.Κ. Βολουδάκης)

Ὁ συνεργάτης σας κ. Ε.Κ. Βολουδάκης στὸ τεῦχος 8 «ὑπερασπίζεται» τὴν ἄμεση ἐκλογή τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἀπὸ τὸ ἐκλογικὸ σῶμα. Εἶναι ἀπόλυτο δικαίωμά του φυσικά ὅπως καί τὸ δικό σας νά φιλοξενεῖτε αὐτὴ τὴν ἀποψη. δέν γνωρίζω βέβαια ἐάν τὴν υἱοθετεῖτε.

Ὁ κ. Βολουδάκης ὑπερασπίζεται τὴν ἄμεση ἐκλογή διότι αὐτὴ «θὰ ἔχει ὡς βασικὴ συνέπεια τὴν πρόταση στὸ ἐκλογικὸ σῶμα καθαρῶν πολιτικῶν ἐπιλογῶν σέ ἔθνικὸ ἐπίπεδο». Ἔτσι λοιπὸν ἡ πολιτικὴ ψήφος πού ἐκλέγει ἄμεσα τὸν πρόεδρο τῆς δημοκρατίας, «θὰ πάψει νά εἶναι ἀπλό μέσο ἀνάδειξης ἀντιπροσώπων γιὰ νά γίνει ἓνα μέσο ἐπιλογῆς μιᾶς πολιτικῆς, δηλαδή ἓνα ἐργαλεῖο κατατολέμησης τῶν προνομίων καί τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν μέσα στὰ πλαίσια ἐνός καθεστῶτος ἐλευθερίας».

Ἄν ἔλειπε ἡ τελευταία φράση οὐδεὶς θὰ εἶχε ν' ἀντεῖπει. Αὐτὴ ὁμως ἀλλάζει τὰ πάντα. Διότι μέσω τοῦ νοήματός της ὁ κ. Βολουδάκης δέν περιορίζεται νά διεκδικήσει τὴν καθ' ὅλα νομομοποιούμενη ἀπαίτησή του γιὰ ἄμεση ἐκλογή τοῦ προέδρου, ἀλλὰ προσδίδει στὴν ἄμεση ἐκλογή ἰδιότητες ἀριστερῆς, ἀρετῆς ἀπελευθερωτικῆς...

Ὅλη ἀκριβῶς ἡ συλλογιστικὴ τοῦ κ. Βολουδάκη ἐπιρροῦναι τὴν ἐκτίμησή μου γιὰ τὴν προκρούστεια προέλευση τῶν ἐλλήνων ἐπιστημόνων καί τὸ σύνδρομο τοῦ γενίτσαρου πού τοὺς συνέχει.

Διότι, δέν γνωρίζω μέν ἀπὸ ποῖο Γαλαξία ἔλκει τὴν ἐπιστημονικὴ του καταγωγή ὁ κ. Βολουδάκης, ἀλλὰ τὰ λεγόμενα του, εἶναι ἀδύνατο νά λέγονται, μέ τὴν πεποίθηση ὅτι στοιχειοθετοῦν ἀριστερὴ ἐπιστημολογία πολιτεῖματος.

Ὅλη ἡ ἐπιχειρηματολογία του ἀναμηρεκάζει τὴ νεοσυντηρητικὴ καί κατ' ἐπίφαση ἐκουγχρονιστικὴ ἰδεολογία μέ τὴν ὁποία οἱ θιασῶτες τῆς δυτικο-ευρωπαϊκῆς «ἑσωτερικῆς» τάξης, καλύπτουν τὴν ἐνδημικὴ ἔκτροπὴ πού ἀσκεῖ εἰς βάρος τῆς δημοκρατίας, ἢ ἄμεση ἐκλογή τοῦ προέδρου.

Θεωρῶ ὅτι ἡ πρόταση του εἶναι κλασικὴ περίπτωση ἀκρισίας, πού ἔχει δύο σκέλη: ὁ Ἕλληνας μετεκπαιδευμένος τεχνοκράτης ὑποστέλλει τὴν κρίση του ἐνώπιον μιᾶς ξένης ἐμπειρίας πού ἀνεπαρκῶς ἀφομοίωσε καί τὴν προτείνει ἀκολούθως ὡς πανάκεια γιὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, τὰ ὁποῖα ὑπερπαρκῶς ἀγνοεῖ... Ἀστοῖς ἴσα, χρὴ μελετᾶν...

Διότι δέν εἶναι δυνατόν ἐν ἔτει 1980, νά λέγονται αὐτὲς οἱ οὐρανομήκειες ἐλαφρότητες ἀπὸ ἀριστερῆς σκοπιᾶς. Φυσικά.

άν δέν πρόκειται γιά άριστερή πρόταση, ούδείς φόρος: ή ένίσχυση τής έκτελεστικής έξουσίας είναι μόνιμο μέλημα τής δεξιός, μιάς δεξιός πού ύπάσχει, άλλωστε, και στά καθεστώτα του άνύπαρκτου σοσιαλισμού.

Παραπέμπω σέ έπίρρωση τής αυτόδηλης άλήθειας, στό... ίδιο τεύχος τών Σ.Θ., αλλά σπόν Α. Μάνεση (σελ. 32): «Η συρρίκνωση τών άρμοδιότητων τής λαϊκής αντιπροσωπείας και ή παράλληλη ένίσχυση τής λεγομένης έκτελεστικής δηλαδή τής κυβερνητικής και τής διοικητικής έξουσίας μαρτυρεί γιά τήν άδυναμία τής κυρίαρχης τάξης ή τής ήγεμονικής μερίδας του «συνασπισμού έξουσίας» νά οργανώσει τήν ήγεμονία τής μέσα από τή Βουλή, δηλαδή μέ δημοκρατικές διαδικασίες».

Αυτή είναι ή μόνη δυνατή άριστερή θέση, κ. Βολουδάκη, προκειμένου περί συνταγματικών ρυθμίσεων. "Όλες οι «ύπερασπίσεις» (κατά τό συμβολές!) τής άμεσης έκλογής, άποτελούν πιθανικούς μιάς κάποιας συνταγματοφανούς δεξιός θελήσεων, πού οδηγεί σέ ύποβάθμιση τής δημοκρατίας και συρρίκνωση τών έλευθεριών.

Και έχω άμεση έπίγνωση έν προκειμένου. Ζώ από τό 1967 στή Γαλλία, σέ καθεστώς άμεσης έκλογής προέδρου και γιά νά εκφρασθώ χωρίς έπιστημονικές πομφόλυγες, σέ καθεστώς άιρετής μοναρχίας, διότι περί αυτού πρόκειται.

Και δέν θά σταθώ στό domaine réservé του προέδρου, πού του έπιτρέπει νά έχει τούς τοολιάδες του και νά τούς έξαπολύει στό Ζαίρ ή τό Τσάντ, χωρίς τήν έγκριση του κοινοβουλίου. Άντίστοιχη έφαρμογή του έδώ θά άναβίωνε τήν άλήστου μνήμης προνομία του στέμματος, μέ έκσυγχρονισμένο φκισαίδωμα, και μέ όλέθριες προοπτικές.

Θά έπιμείνω σέ μιά άλλη πτυχή του συγγρόνου τούτου θέματος, γιά νά τονίσω ότι ό κ. Βολουδάκης περί τά τεχνοκρατικά μέν τυρβάζει, αλλά τά άριστερά του είναι κεντροδεξιά.

Πιστεύει ό κ. Β. ότι λόγω ιδιομορφίας τής άμεσης έκλογής οι δύο ύποψήφιοι του δευτέρου γύρου θά ύποχρεώνονται, γιά νά προσελκύσουν κυμαινόμενες ψήφους, « νά μετριάσουν τίς ιδεολογικές - κομματικές θέσεις τους και τά πολιτικά τους προγράμματα. "Ετσι, ό δεξιός ύποψήφιος θά γίνει λιγότερο δεξιός και ό άριστερός λιγότερο άριστερός»!!

Αυτό φαίνεται ότι έννοει ό κ. Β. όταν λέει ότι «ή άμεση έκλογή του Προέδρου θά έχει ως βασική συνέπεια τήν πρόταση στό έκλογικό σώμα καθαρών πολιτικών έπιλογών...»!!!

Κύριε Βολουδάκη, άποφασίστε, έπί τέλους, τί θέλετε!...

Καθαρή έπιλογή είναι, ό δεξιός νά κάνει και λίγο τόν άριστερό και ό άριστερός νά σάς μοιάζει; Και, έν προκειμένου, δέν έχω αντίρρηση, αλλά τί τί θέλετε τήν έρημ τήν καθαρότητα τών έπιλογών;

"Όχι μόνο δέν ύπάρχουν καθαρές έπιλογές, στήν προεδρική Γαλλία, αλλά χρόνο μέ τό χρόνο ή χώρα αυτή πού έπί δύο αιώνες ύπήρξε ό φάρος τής πολιτικής διαύγειας, δουλιάζει στή συνθηματολογική άποβλάκωση και στήν τηλεοπτική σιλβηδώνα τών πρωταγωνιστών. Η άπόχρωση, ή πολυμέρεια έχουν έξοστρακισθεί, διότι προέχει ή τυγμαχική έπίδοση και τό ποδοσφαιρικό άποτέλεσμα τών άναμετρήσεων.

Τό χρώμα τής γραβάτας και τό άκαιρο ψύσιμο τής μύτης μετατοπίζουν πολύ λιό άποτελεσματικά τίς ψήφους άπ' ό,τι ή διαπάλη γύρω από τά προγράμματα τών παρατάξεων. Δέν ύπάσχει πιά πολιτική ζωή, αλλά μιά άένα άνακτορική μηχανή

νοοραφία γύρω από τόν αίρετό μονάρχη και μιά ένδημική έπιτελική συνωμοσία, γύρω από τό χορισμένο ύποψήφιο. Ό λαός ύποστέλλεται σέ πληθυσμό πού παρακολουθεί δορυά τούς τηλεοπτικούς του καλλικέλαδους θαναματοποιούς. Διότι ή τηλεψία άποτελεί δομή έκ τών ών ούκ άνευ στήν άμεση, τηλεδίατη έκλογή του αίρετου μονάρχη. Και αυτό τό γεγονός είναι έπιτακτική έντολή γιά τούς συλλογισμούς τών έπιστημόνων, πού συνταγματολογούν πρωτογενώς.

Είχοντας ά δει κάκοιόντας τά κελύσματα τής έξ έσπερίας τεχνοκρατικής Κίρκης, τά Σ.Θ. μάς προτείνουν λοιπόν τήν έκδοχή τής άμεσης έκλογής του προέδρου μας, πού θά είναι ή άμεση έπίλογή του εκφυλισμού μας.

Και όλο αυτό τό ύποκατάστατο τής έγχώριας άμχανίας, αυτό τό κακέτυπο του άλλοδαπου συντηρητισμού, άποτελεί πρότυπο μιάς «πρωτογενούς άνάλυσης τής έλληνικής πραγματικότητας»... από τά άριστερά:

Τέκνον έμόν, Μ.Π(:), ποιόν σε έπος φύγεν έρκος δδόντων:

Γ. Η ήλικία τής νύχτας και οι ήλικιακές ύποκατηγορίες

...έννα τέταρτο πριν από τό θάνατό του

ήταν άκόμη ζωντανός...

Ντέ λά Παλίζ.

"Υποθέτω ότι στήν αντίληψη του ύτεροφθόρου Μ.Π(:), ή μελέτη του συναδέλφου μου Α.Ι. Μεταξά γιά τήν «ήλικία και συχνότητα έκλογής στις Βουλές 1964, 1974 και 1977», άποτελεί έννα ύπόδειγμα του ποιά και πώς είναι μιά «πρωτογενής άνάλυση τής έλληνικής πραγματικότητας», σέ αντιπαράθεση μέ τούς εύφρεις μέν, σχολιασμούς πάντως, του Πολίτη.

"Ιδωμεν...

"Ο συγγραφεύς προσπαθεί νά χτίσει μιά «βιο-κοινωνική» χαρτογράφηση τής Βουλής. Τόν όρο τόν δανείζεται από τόν Σβάρτσεμπεργκ. "Απλώς άντί γιά τήν λέξη κλάση ή τάξη προτιμά τήν «κατηγορία». Καλώς.

Ούδαμώς όμως διαφάνεται άν ό συγγραφέας, προβληματίστηκε γιά τήν «έπιχειρησιακή καταλληλότητα» τής έννοιας πού δανείστηκε, γιά τήν έπιστημολογική τής ευστοχία.

Ποιός είναι ό δείκτης τής διερευνητικής άριότητας του όρου «βιοκοινωνική τάξη»; Ποιές είναι οι «παράμετροι», πού συντιθέμενες, συνιστούν τό τμήμα-βιο- και τό τμήμα -κοινωνικό- τής έννοιας;

Τί πιάνει και τί αφήνει ό έρευνητής μ' αυτό τό εργαλείο; Πρώτη λοιπόν έξ έσπερίας δανειοδότηση, πρώτη άμχανία, πρώτη άκρισία.

Διότι είναι άδήριτης άστοχίας τό concept του Σβάρτσεμπεργκ. Άνήκει τυπικά στήν κατηγορία τών concept-bidon, (κοινώς πομφόλυξ), πού κατασκευάζουν διάφοροι νεοσοί τής πολιτικής έπιστήμης (και τής πολιτικής!) στή Γαλλία, άλλοιθωρίζοντας μέ μερικά ταξιδάκια και πολλές άντιγραφές προς τήν άμερικανική όχθη πολιτειολογικών οργανογραμμάτων.

Διότι στό φληνάφημα - έννόμια - κλάση ή τάξη βιοκοινωνική» μορφεύ ό καθέννας άνάλογα μέ τά ταλέντα του ή τίς νευρώσεις του, νά εισάγει και νά έξάγει εις τό διηγεκές «παρεμβλλόμενες μεταβλητές».

Ίδου πχ. ένας ένδεικτικός και μη περιοριστικός κατάλογος «παρεμβαλλομένων μεταβλητών». οί όποίες μέ τήν εϋμετάβλητη παρεμβολή τους μπορούν νά έπηρεάσουν τήν «πολιτική κινητικότητα» τού «πολιτικού προσωπικού».

α) Παρεμβαλλόμενες μεταβλητές τού πρώτου παραγώγου

-θιο-:

(θιο-κοινωνικός)

1. Ή μαμά
2. Ο μπαμπάς
3. Τά χρομοσώματα
4. Ή ώχρά σπειροχαίτη
5. Ή δυσκοιλιότητα
6. Ή ποδάγρα. και έπονται παράμετροι ών ουκ έστι άρχή και τέλος...

β) Παρεμβαλλόμενες μεταβλητές τού δευτέρου παραγώγου
- κοινωνικό -: (θιο-κοινωνικός)

1. Ο συντελεστής μορφωσιολατρειας ό όποιος έξειδικεύεται σέ ύποκατηγορίες:
 - 1α. Ή προτίμηση στόν Σταντάλ
 - 1β. Ή ανάγνωση τών πορνό.
 - 1γ. Ή γνώση τής κινεζικής κτλ. εις τό διηνεκές...
2. Ή «όπαδοποίηση» (όπως γράφεται στά Σ.Θ) και οί ύποκατηγορίες τής:
 - 2α. Ήν είναι Ή Ολυμπιακάρα ή Παοκτοής ή λοιπός...
 - 2β. Ήν ή ομάδα του κάνει πρωταθλητισμό ή όχι.
 - 2γ. Ήν παίζει προ-πο.
 3. Πού εργάζεται, τί κερδίζει, πόσα τού τρώει τό χόμπυ του.
 4. Ήν προτιμάει τήν ντίσκο, τό μπουζούκι ή τόν Μπάχ.
 5. Πού ύπηρετήσε ώς φαντάρος ή αξιωματικός, πόση φυλακή έφαγε... κτλ. εις τό διηνεκές...

Είναι πασιόδηλο ότι ή έννοια «κατηγορία θιο-κοινωνική» μπορεί νά συμπεριλάβει τά πάντα. Δηλαδή από επιστημολογικής άπόφωως δέν είναι παρά ένα τίποτα...

Ήνκει άπλώς στήν έν σειρά παραγωγή τού πολιτειολογικού μάρκετιγκ, τό όποίο προσφέρεται ή roue épaier les bourgeois, πού είναι μόνιμα άπληστοι σέ νεωτερισμούς ή για έξαγωγή: bon pour l' orient.

γ. Τά αυτά ισχύουν πχ. για τήν παρεμβαλλόμενη μεταβλητή «ήλικία»: Ή μελετητής χρησιμοποιεί τήν κατηγορία «ήλικία», ώς έχει και φυσικώ τώ λόγω, εικη και ώς έτυχε. Κλασικό όλίσθημα μιάς science infuse, άσαφούς «έπίσταμαι», πού παίρνει από τήν καθημερινή ζωή μιά σταθερά, τήν ήλικία, και τήν παροχετεύει άνεπεξέροαστη στήν έπιστημονική εργασία. Τυπική έμπεριροτεχνία, τυπικό απεφάct.

Διότι. εϋθύς άμέσως μπορώ νά προτείνω τρεις συνιστώσες τής έννοιας «ήλικία», οί όποίες έμπεριέχονται μονίμως στήν ήλικία. Δέν είναι όμως άνιχνεύσιμες, Δέν είναι έπαληθεύσιμες και έπομένως άκυρώνουν έντελώς τήν επιχειρησιακή φρεγγυότητα τού έννοήματος «ήλικία»:

Έχουμε τουλάχιστο τρεις ήλικίες:

1. Τή ληξιαρχική
2. Τήν ήλικία πού μάς αποδίδουν οί άλλοι (πχ. τήν ήλικία από και μέχρι τήν όποία στρατευόμαστε, διότι δέν είναι καθόλου βέβαιο ότι έμεις αισθανόμαστε ίκανοί νά ντυθοϋμε φαντά-

ροι) και

3. Τήν ήλικία τών άρτηριών μας.

Ο οίσοσήποτε γιατρος θά μάς διαβεβαιώσει ότι μεταξύ ληξιαρχικής ήλικίας και τής ήλικίας τών άρτηριών μας ύπάρχει άδυσσος άποστάσεως και πολιτικής άσυνεννοησίας (!) για τούς βουλευτές πχ.. πού ληξιαρχικά συμπίπτουν. αλλά άρτηριακά άποκλίνουν.

Συμπέρασμα άμειλικτο: ή ήλικία και ή ταξινόμησή της δέν αποδίδουν τίποτα στήν πολιτική έπιστήμη, και οί ήλικιακές ύποκατηγορίες παράγουν έναν τραγέλαφο: τήν άμετάβλητη μεταβλητή τής καταχρηστικής ταυτολογίας.

Παράδειγμα:

(Κάνει άνάλυση τού ΠΑΣΟΚ: (Βουλευτές του τών εκλογών τού 1977). «Μάλιστα τό 79,56% άποτελείται από άνθρώπους πού εκλέγονται για πρώτη φορά (α1) και μόνο τό 10,75% από εκείνους πού εκλέγονται για δεύτερη φορά (α2)... Ήν δέν ύπάρξουν ριζικές διαφοροποιήσεις στίς εκλογές τών ύποψηφίων τού κόμματος αύτού τότε στίς προσεχείς εκλογές ή ύποκατηγορία α2 θά πρέπει νά έλθει πρώτη μέ δεύτερη τήν ύποκατηγορία α1»!!! (σελ. 69, 2η στήλη).

Ήπίστευτο και όμως άληθινό! Δηλαδή ό έρευνητής κατ' αρχήν διαπιστώνει μετά από ένδελεχή άνάλυση, ότι οί νύν βουλευτές, άν επανεκλεγούν δέν θά είναι πλέον πρωτοεκλεγέντες αλλά δευτεροεκλεγέντες...

Ένδέχεται δέ νά είναι άποδείξιμη, μετά από πρωτογενή άνάλυση στο terrain και ή έξηξ σύνθετη ύπόθεση εργασίας: rebus sic standibus, εάν οί δευτεροεκλεγέντες βουλευτές επανεκλεγούν, θά είναι πλέον τριτεκλεγέντες!...

Και ό έρευνητής στερωώς έχόμενος τής έπιστημονικής δοκησιοφίας, δέν άποκλείεται νά καταλήξει στο άνέκλητο συμπέρασμα, ότι ή έλλειψη άνανεώσεως τού βουλευτικού σώματος σέ νεαρές ήλικιακές ύποκατηγορίες, θά ενισχύσει τήν άνανέωση τών γεροντικών ήλικιακών ύποκατηγοριών!

Ή Βουλή τών Έλλήνων άπαρτίζεται από συγκεντρώσεις και διασπορές (...) ήλικιακών ήλικιών...

Όσο δέ για τό ύφος, ή άλήθεια είναι ότι δέν είναι δυσπρόσιτο: Είναι άπλώς άπρόσιτο. Διότι: α) Τί σημαίνει ή φράση «Ήν δέν ύπάρξουν ριζικές διαφοροποιήσεις στίς επιλογές τών ύποψηφίων τού κόμματος αύτού;»

Τί έννοει ό συνάδελφος μέ τό επιλογές; Τίς επιλογές ύποψηφίων πού θά κάνει τό κόμμα. ή αύτούς πού θά εκλέξει ό λαός; Σέ ποió σημείο τού άρθρου διευκρινίζεται;

β. Τί σημαίνει ή άμέσως έπομένη φράση: «Αυτό όμως θά συμβεί μόνο στήν περίπτωση πού τό κόμμα αύτό θά αύξήσει όχι μόνο τήν εκλογική του δύναμη, αλλά θά επιλέξει και ύποψηφίους πού θά είναι πολιτικά και κοινοβουλευτικά «νέοι»;

β1. Κατ' αρχήν ποió είναι τό νόημα τής αντιδιαστολής «πολιτικά» και «κοινοβουλευτικά» νέοι όταν πρόκειται για ύποψηφίους τού ίδίου κόμματος; Τό «πολιτικά» έχει νά κάνει μέ κάποια ήλικιακή ύποκατηγορία;

Μαύρη είναι ή νύχτα στήν πρωτογενή άνάλυση...

β2. Ο έρευνητής φαίνεται ότι δέν καταλαβαίνει καν τίς κατασκευές του. Έκτός άν δέν είναι δικές του, αλλά τών φοιτητών του.

Διότι:

Μόνον αν ΔΕΝ αυξήσει το ΠΑΣΟΚ την εκλογική του δύναμη, ή υποκατηγορία του α2 (δευτεροεκλεγέντες) θα πάει την προτιά ως προς την υποκατηγορία α1 (πρωτοεκλεγέντες). Διότι:

Σήμερα το ΠΑΣΟΚ έχει 93 βουλευτές. Αν αναρρέσουμε τους 19 βουλευτές που το 1977 ήταν ήδη δευτεροεκλεγέντες ή τριτοεκλεγέντες, κι αν το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές βγάλει καμιά εβδομηνταπενταριά παραπανίσιους νεοεκλεγμένους (και έπειδή 4-5 από τους νυν α2 και 61 και 62 μπορεί να μιν έπανεκλεγούν), τότε η υποκατηγορία του α2 (δευτεροεκλεγέντες) ΔΕΝ θά έλθει πρώτη. Οί σημερινοί 74 βουλευτές α1, που θά είναι πιά (αν όλοι τους επανεκλεγούν) α2 τό 1981, θά είναι λιγότεροι από τους πχ. 75 α1 νεοεκλεγμένους του 1981. Δηλαδή με 149 βουλευτές, τό ΠΑΣΟΚ ανατρέπει τό σχήμα του...

Η φράση του λοιπόν «Αυτό όμως θά συμβεί... έως «νέα» είναι απολύτως ασυνάρτητη. Και η φράση του, «Αν δέν υπάρχουν ριζικές διαφοροποιήσεις στις έπιλογές των υποψηφίων...», είναι σωστή, ως προς την υποκατάσταση στην προτιά της α1 από την α2, μόνο αν με τό «έπιλογές» έννοει την «έκλογή» των προτεινόμενων υποψηφίων, από τό λαό. Διότι όντως, αν δέν υπάρχουν ριζικές διαφοροποιήσεις με μεγάλα σκαμπανεβάσματα, και τότε μόνον, η επανεκλογή των σημερινών α1 βουλευτών θά τους κάνει να περάσουν στην α2 και οί νέοι α1, θά είναι προφανώς λιγότεροι.

Μακάρια νύχτα της πολιτικής έπιστήμης, μακάρια ηλικία της νύχτας των οργανογραμμάτων...

... μάχαιρα ό Νύξ, πολυλόβιε, πάσι ποθεινή, εϋάντητε, κλύουσα λόγων ίκτηριδά φωνήν έλθοις εϋμενεύουσα...

Εϋμενής νύχτα των πρωτογενών αναλύσεων... Και η απορία μου: οί άπνηεις λωδητήρες ύστεροφθόροι, που διυλίζουν τό δυσπρόσιτον του Πολίτη, δέν βλέπουν την κάμηλον, που εκλύεται από τά Σύγχρονα Θέματα:

Πιστεύουν σοβαρώς, ή σοβαροφανώς, τά Σύγχρονα Θέματα, ότι η μελέτη αυτή του Α.Ι. Μεταξύ άποτελεί «πρωτογενή ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας»:

Φοβούμαι πως ναι. Και τό υποψιάζομαι, διότι ξέρω ότι αυτή είναι η συνήθης πορεία των άκρωτηριασμένων τεχνοκρατών όταν διαμορφώνονται, χωρίς ρίζες στην άλλοδαπή και αναδιρθρώνονται στην ήμεδαπή. Έπεισακτοι άγωγοί μιάς παρείσακτης κακογνωσίας, μορφάζουν μιά μίμηση πράξεως κενόσπουδης και άτελους, της όποιας δέν έλέγχουν τό ένανσμα και άγνωούν τη συνέπεια.

Ο Μεταξύς εφαρμόζει έδω ένα κακέτυπο τεχνικών, που στη γενέτειρα Δύση η έχουν προ: πολλού εγκαταλείφθει ή έχουν περιπέσει στη γενική χλεύη της άριστερης τουλάχιστο πολιτικής έπιστήμης, διότι έχει καταδειχθεί η άναξιότητά τους. Ο συνάδελφος είναι, όπως θά έλεγαν οί κοινοί μας γάλλοι δάσκλοι, en retard d' une guépe...

Διότι και οί πρώτοι διδάξαντες έχουν διαπιστώσει τη ματαιότητα των καμπυλογράμων έμβριθειών και των κατατάξεων για τη... χαρά της ταξινόμησης.

Θά πρόσθετα, ότι είναι επίσης en amont d' un transitaire, διότι ό έν ευρώπη εκτελωνισμός όλης αυτής της άμερικάνικης κιγκαλερίας, έχει προ πολλού πραγματοποιηθεί... και άναλωθεί.

Θά συμβούλευα τό συνάδελφο να εγκαταλείψει τά οργανογραμματα στους κρατικούς εκείνους μηχανισμούς που τά έχουν πραγματικά ανάγκη, δηλαδή στη ΔΕΗ και στο τμήμα άνασχέσεως της πολεμικής μας άεροπορίας. Η ελληνική πολιτική έπιστήμη δέν χρειάζεται ούτε οργανογραμματα έπεισακτα, ούτε κολλυβογραμματα παρείσακτα. Της άρκοϋν τά γραμματα.

Και τά γραμματα προκειμένου περί πολιτικής έπιστήμης υπάρχουν. Και είναι άμωγώς ελληνικά. Διότι όταν υπάρχουν οί όγκόλιθοι Θουκυδίδης, Πλάτων, Αριστοτέλης, Λυσίας και Δημοσθένης, δέν υπάρχει χρεία ούτε άλλοδαπών λημμάτων, ούτε άλλοτρίων λημάτων...

Προτείνω λοιπόν τό συνάδελφο να αναδιατάξει τις έννομιές των φοιτητών του, που δουλεύουν ως εϋλωτες στην κατασκευή των ενκαταβλήτων μεταβλητών του και να διαβάσουν όλοι μαζί Θουκυδίδη.

Διότι τό έπιστημολογικό καθεστώς και τά μεθολογικά εργαλεία που θά βρουν στο Θουκυδίδη είναι ές άει φερέγγυα, συντριπτικά πιο άξιόπιστα, ως προς την άνιχνευτική τους δύναμη, από τό νοβοπάν, γενιτσαρικής καταγωγής και προκρούστειας άποτελεσματικότητας, όπως αυτή η «διο-κοινωνική κατηγορία» ή η «ήλικιακή υποκατηγορία»...

Δυσόλβια ήλικιακή νύχτα της πολιτικής έπιστήμης!... Τλήμονες εϋλωτες φοιτητές...

Δ. Έπεισακτοι και γηγενείς.

«προηγείται μέσα μου η (πρωταρχική) έφεση για τη λεπτομέρεια, τό άπόσπασμα, την όρμητική κίνηση...»

P. Μπάρτ. (Σ.Θ. τ. 8 σελ. 102).

Έκανα αυτή την έλάχιστη έξονυχιστική άνιχνευση στο βαθμό μηδέν της γραφής που έμφανίζουν, ως τάση, τά Σύγχρονα Θέματα, και που τόσο εϋστοχα η Α. Φραγκουδάκη στον Πολίτη και ό Γ. Καλλιόρης στο δοκίμιο-σταθμό του στην Έποπτεία, έχουν έπισημάνει ως τό μείζον αίτιο του κολοβού έπιστημονικού λόγου στη σημερινή Έλλάδα.

Τά Σ.Θ. μαστίζονται σε τυπικά έκδηλο βαθμό από ατή την άμετουσίωση κατάχρηση των έπεισακτων έπιμειξιών, οί όποιες καταστρέφουν τη γλώσσα ως αίσθηση και ως εργαλείο, αναλότρεπτα δε σισκοτίζουν και τό υπό διερεύνηση αίτούμενο, την περιώνυμη «έλληνική πραγματικότητα».

Ο άκριτος και άναφομοίωτος έπιστημονισμός των Σ.Θ. είναι τό μοιραίο παρακολούθημα αυτού του ήθους:

Άνακλαστικά σκέψης, ταξινομίες που αυτοφέρονται ως γνωστικοί άγωγοί και άμνήμων έξαρτημένη έμπνευση, ένας όλόκληρος μηχανισμός στειρότητας, αυτοπροτείνεται με φιλοδοξία να «συλλάβει» τους κραδασμούς της ρωμοσύνης. Τό έγχείρημα άποδεικνύεται καθημερινά σισύφειο. Οί άπόστολοι των Σ.Θ. πορευθέντες, έμαθήτευσαν σε άλλότρια έθνη μιά άπρόσφορη γνώση και οϋδέποτε άναρωτιούνται αν υπάρχει σύγκλιση μεταξύ του έτεροφώτου έξοπλισμού τους και της μνήμης, που είναι η πρώτη ύλη της αυτογνωσίας. Τά Σ.Θ. χαρακτηρίζονται, κατά πλειοψηφίαν της προσφοράς τους, από ύψηλό συντελεστή πολιτιστικής άμνησίας.

Πώς λοιπόν θά κάνουν «πρωτογενή ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας» όταν τους λείπει η έναρκτηρια αυτή στάση

ζωής. πού θά έπιτρέψει τό έγχείρημα καί θά εϋδοώσει τήν άπόπειρα: Φυσική συνέπεια τούτης τής πολιτιστικής άκηδίας. πού ένισχύεται άπό τήν πολυδαίδαλη μισγάγκεια τών άλλοδα- πών τροπισμών: οί μόνες σωστές «συμβολές» στό τεύχος 8 τών Σ.Θ. είναι ή εικονογράφηση καί ή μελέτη του παληομοδίτη Α. Μάνεση.

Τέσσερα είναι τά στοιχειά πού συνιστούν τήν ύπεροχή τής μελέτης αυτής έναντι τών ύπολοίπων πονημάτων:

α. Δέν ύπάρχει. καί δέν είναι τυχαίο, καμιά τερατογονία τύπου «συνταγματοποίηση». Πρέπει κάποτε νά καταλάβουν οί συνταγματολόγοι τών Σ.Θ. πού άσχολούνται μέ τήν πολιτοποίηση τών συναφών έννοιών, ότι ή διεύρυνση τών πλαισίων του συντάγματος, γιά νά περιλάβει νέους θεσμούς, δέν λέγεται «συνταγματοκάμωμα».

Δέν τούς κάνουν σύνταγμα τούς θεσμούς, πού δέν ρυθμι- ζονται μέχρι τώρα άπό αυτό, τούς έντάσσουν μέσα στά διευρυ- μένα ή περιστελλόμενα πλαίσια του.

β. Η μελέτη του Μάνεση εκφράζεται μέ τά πιο εύληπτα ελληνικά πού ύπάρχουν στό τεύχος 8. ΚΙ όμως ό Μάνεσης έγραφε μία ζωή στην καθαρεύουσα... Α contra το άπόδείξει, ότι ύπάρχει, πέραν τών ψευδοδιλημάτων, ένιαία ελληνική γλώσα καί άψευδής δυστυχώς μαρτυρία, ότι κάποτε στά σχολεία μάθαιναν ελληνικά γράμματα κι όχι φραγκορικανούς μηρυ- κασμούς.

γ. Ο Μάνεσης δέν διακατέχεται άπό τήν άκατάσχετη όσο καί άκριτη συμπιληματολαγνεία, πού μαστίζει τίς παραπομπές τών ύπολοίπων θεματογράφων.

*Αν έξαιρεθούν οί άναφορές πού κάνει σέ όρισμένους τεχνι- κούς τής ειδικότητάς του, τά άλλα παραθέματα του είναι εύωχία ψυχής καί χαρά τών ματιών, διότι προέρχονται άπό ένγνωσμένους τιτάνες κι όχι άπό λαθρόβιους πλασιέ του περιο- ρέοντος μάρκετιγκ. Ο Μάνεσης δέν φοβάται νά ΜΗΝ είναι σύγχρονος...

δ. Καί άκροτελεύτιο, αλλά όχι έλάχιστο, γιατί μās ξαναφέρει στην άφετηρία μας, δηλαδή τό πώς ίχνηλατούμε τήν «έλλη- νική πραγματικότητα»: ό Μάνεσης ξέρει νά βλέπει, εν αντιθέ- σει πρός τόν αυτόκλητο στραβισμό του ΜΠ. (;). Διότι, καί αυτό επίσης δέν είναι τυχαίο, παραπέμπει σέ έργο του Γ. Κατηφόρη.

Διότι πχ. ό Γ. Κατηφόρης έγραψε τό τελευταίο έξάμηνο δυό «σχολιασμούς» μέν, φυσέκια δέ, στό «Αντί», γιά τήν «κατηγορία» «μή προνομιούχοι Έλληνες» καί τίς επιστολές συμπαραστάσης Φλωράκη - Θεοδωράκη στον Μαρσέ. Καί είναι υπόδειγμα αυτή ή δουλειά σέ πολλά επίπεδα: διότι δεί- χνει τό συντελεστή μέθεξης καί ευαισθησίας του έρευνητή ως πρός τά κοινά. Γιατί μαιευτικά διαμορφώνει τό αίτούμενο, πρωτότυπα καί καίρια, όρίζει ένα πεδίο, όπου διαμορφώνον- ται -χωρίς αυτό νά τό καταλαβαίνει άκόμη ό κοινός θνητός τών Σ.Θ.- νέες, ύποδόρειες σταθερές ενός πολιτικού ήθους καί εμφανίζονται, προβολικά τάσεις, πού ένδέχεται νά άποτε- λέσουν έντός όλίγου καταστάσεις.

«Πρόηγείται μέσα του ή πρωταρχική έφεση γιά τή λεπτομέ- ρεια, τό άπόσπασμα, τήν όρμητική κίνηση». Πηγάζει άπό μέσα του, άπό τόν έρωτα τής ύπό έκκόλαψη αλήθειας, ή όποία παίρνει μορφές καί έντάσεις πού ούτε συλλαμβάνονται ούτε, κυρίως μπορούν ποτέ νά εκφραστούν μέ διαγράμματα αλλά μόνο μέ πυρκαυστη αΐσθησης, πού προσπαθεί νά γίνει γραφή.

Γραφή, όχι γράφημα, όχι grafique...

Γι' αυτό θά πρότεινα συναδελφικά στον Α.Ι. Μεταξά, νά πάψει νά ταλανίζει τούς φοιτητές του μετατρέποντάς τους σέ ύποδοστάζους, πού στήνουν έτοιμόρροπα άπό γεννησιμιού τους όργανογραμματικά ίκρώματα καί νά τούς δώσει γιά τίς φροντιστηριακές τους άσκήσεις, τούς σχολιασμούς του Κατη- φόρη καί όλους τούς «σχολιασμούς» του Πολίτη. Είναι λει- τουργικότεροι άπό τίς άσκήσεις επί χάρτου, πού χαρτογρα- φούν τή Βουλή καί πλαστογραφούν τήν ούσία της... Διότι μπορούν αυτοί οί σχολιασμοί νά γίνουν τά άνοιξαντάρια, γιά μία έννογνωσία του σύγχρονου ελληνισμού. Θά πρότεινα, τέ- λος, στά Σ.Θ. ένα ξείδωρο δάφτισμα στά νάματα του Άκαθί- στου Ύμνου, γιατί εκεί θά βρούν τό ένανσμα τής ελληνόφρο- νης άυτογνωσίας καί τήν ένερθη διαφάνεια πού τούς άπολείπει.

Νομίζω ότι σέ τούτη τήν κριτική μου τής κριτικής σας, ύπάρχει άρκετή ύλη καί, έλπίζω, δυσφορία πού θά έπανατρο- φοδοτήσει τήν κριτική σας. Δέν πιστεύω, φυσικά, ότι θά κλονίσει τήν ύπερεπάρκεια σας, εύχομαι άπλώς νά άναμοχλεύ- σει τή λιμνάζουσα πατριδογνωσία σας.

Κατά τά λοιπά είναι βέβαιο, ότι ή συμβολή μου «στην άνάπτυξη τής άνταλλαγής άπόψεων», ούτε καλύπτει τίς προσ- δοκίες σας ούτε μπορεί νά γιάνει τόν καημό μου.

Γιατί πώς νά ύπάρξει διάλογος, «καί πώς νά λάβω ύπομο- νή, πώς νά λάβω άνάσα» όταν άπό τή μία άλαλάζουν διάτορες συνηήσεις επιστημονικής μεγαλαυχίας κι άπό τήν άλλη, «ένα μαρέ, ένα, ένα πουλάκι ξέβγαινε»:...

Διάπυρος in miglior fabbro ευχέτης.

Κ. Ζουράρις



Τά «Σύγχρονα Θέματα» δημοσιεύουν στό τεύχος αυτό έπι- στολή του Κ. Ζουράρι, παρόλο πού ή έπτασή της είναι δυσανά-

λογα μεγάλη σέ σχέση μέ τό κείμενο πού αποτελεί τήν άφορμή γιά τό σχολιασμό του. Δέ σκοπεύουμε φυσικά ν' άπαντήσουμε γιά λογαριασμό τών συγγραφέων τών άρθρων πού κρίνει ό Κ.Ζ. 'Η έπιστολή του έχει ήδη σταλεί στους συγγραφείς αυτούς, και οί τυχόν άπαντήσεις τους θά δημοσιευθούν στό έπόμενο τεύχος. Σ' ό,τι όμως μάς άφορά έχουμε νά παρατηρήσουμε τά ακόλουθα:

1. 'Από τούς ποικίλους χαρακτηρισμούς πού ό Κ.Ζ. άπονέμει πλουσιοπάροχα τόσο στή συντακτική έπιτροπή όσο και στους συγγραφείς ορισμένων άρθρων, συγκρατούμε τρεις, γιατί δείχνουν μιά νοοτροπία και μιά πρακτική πού μάς βρίσκουν ριζικά αντίθετους:

α. 'Ο Κ.Ζ. θεωρεί δεξιό τόν Ε. Βολουδάκη και τίς άπόψεις του. Μάλιστα τόν κατηγορεί γιά κάτι πού ποτέ δέν είπε στό άρθρο του: ότι δηλώνει άριστερός. 'Αφού λοιπόν ό συγγραφέας είναι δεξιός (κατά τόν Κ.Ζ. πάντα), και άφού τά Σ.Θ. δημοσιεύουν άρθρο του, άρα και τά Σ.Θ. είναι δεξιά: τό καρδιαμακικό «όσο δεξιότερα τόσο καλύτερα» χρησιμοποιεί στόν ύπότιτλο, «τά Σ.Θ. μάς προτείνουν λοιπόν τήν έκδοχή τής άμεσης έκλογής του προέδρου μας» λέει παρακάτω. Αυτό μπορεί νά βολεύει τόν Κ.Ζ. Τόν κάνει όμως ταυτόχρονα ύποστηρικτή ενός μονολιθισμού πού από άλλες στήλες άποκρύπτει μετά δδελυγμίας. 'Αναρωτήθηκε άραγε ό Κ.Ζ. αν οί άπόψεις του Ε. Βολουδάκη είναι αντιπροσωπευτικές τής πολιτικής συνισταμένης τών άρθρων του συγκεκριμένου άφιερώματος ή τών Σ.Θ. γενικότερα; Πρόσεξε μήπως πώς κατ' έξαιρεση ύπογραμμίσουμε στό εισαγωγικό σημείωμα (σελ. 19) πώς οί συγκεκριμένες άπόψεις του συγγραφέα βρίσκουν αντίθετα όλα τά κόμματα τής αντιπολίτευσης; 'Αλλά ό Κ.Ζ. ούτε άμελής, ούτε άφελής είναι. 'Απλώς, ή αυθαιρεσία ήταν άναγκαία γιά νά στήριξει τήν άποψη ότι τά Σ.Θ. είναι δεξιά.

β. «Μόνη δυνατή άριστερή θέση» χαρακτηρίζεται μιά άποψη του 'Α. Μάνου από τόν Κ. Ζουράκι. Δικαίωμα του. Μία ή άριστερά και ό Ζουράκις ό προφ ήτης της. 'Η άποψη όμως ότι δέ χωράει συζήτηση σέ όποιοδήποτε θέμα γιατί ύπάρχει μιά άποψη (άριστερή ή δεξιά, προλεταριακή ή αστική, άδιάφορο) μάς πάει πολύ μακριά. Τά Σ.Θ. επιδιώκουν τόν πλουραλισμό, ιδίως στήν έπιστήμη. 'Ο Κ.Ζ. τόν άρνείται;

γ. «'Η γραφή άρχίζει από τό ύφος» λέει ό Κ.Ζ. Και άφού ή γλώσσα τών Σ.Θ. «όδεύει πλησίον προς τό βαθμό μηδέν τής γραφής, λόγω όλοσηρους άνυπαρξίας ύφους», δέν είναι δυνατή παρά και τό περιεχόμενο τών Σ.Θ. νά είναι «πομφόλυγες». 'Επαλήθευση τό άρθρο του 'Α. Μεταξά. Λέει λοιπόν ό Κ.Ζ.: «Πιστεύουν σοβαρώς ή σοβαροφανώς, τά Σύγχρονα Θέματα, ότι ή μελέτη αυτή του Α.Ι. Μεταξά αποτελεί «πρωτογενή άνάλυση τής έλληνικής πραγματικότητας»: Φοβούμαι πώς ναί. Και τό ύποψιάζομαι, διότι ξέρω ότι αυτή είναι ή συνήθης πορεία τών άκρωτηριασμένων τεχνοκρατών όταν διαμορφώνονται χωρίς ρίζες στήν άλλοδαπή και άναδιανθρώνονται στήν ήμεδαπή». 'Η έπιστημονική ποιότητα του άρθρου του 'Α. Μεταξά, όπως και κάθε άλλου άρθρου βέβαια, είναι θέμα άνοιχτό. Είναι έξάλλου δικαίωμα του καθένα νά επικρίνει τή σύνταξη γιατί δημοσίευσε ένα άρθρο πού κατά τή γνώμη του δέ λέει τίποτα. Δέν είναι όμως δικαίωμά του νά θεωρεί αυθαιρέτα πώς τό έπιστημονικό επίπεδο ή ή μέθοδος ενός άρθρου εκφράζει τή σύνταξη ή άντανακλά γενικότερα τό περιοδικό.

2. 'Έχοντας λοιπόν άποδείξει ότι τά Σ.Θ. εκφράζουν μιά δεξιά, τεχνοκρατική άποψη, πού επιπλέον είναι και φούσκα, ό Κ.Ζ. μάς καλεί νά σιγήσουμε. Μέ τό γνωστό ύφος πού χρησιμοποιεί γιά νά έντυπωσιάσει τούς άναγνώστες του (και νά τρομάξει τούς «αντιπάλους»);. Αυτή είναι ή ουσία τής κριτικής του και σ' αυτή θά άπαντήσουμε μέ δυό λόγια. Χωρίς περιστροφές, θεωρούμε άριστοκρατική και αντιδημοκρατική τήν άποψη ότι μόνο όσοι κατέχουν τήν άρχαία, μεσαιωνική και νεοελληνική γραμματεία, και μιμούνται τόν «Πολίτη», τόν Βουρνά, τόν Κ. Τσάτσο κλπ. έχουν τό δικαίωμα νά γράφουν, νά έρευνούν, νά εκφράζονται. Και θεωρούμε άπαράδεκτη τήν ίσοπεδωτική διάσταση τής πλάκας πού κάνει ό Κ.Ζ. σέ πρόσωπα, άρχές και άπόψεις. Συμφωνούμε μέ τόν Κ.Ζ. στήν άπελευθερωτική, κριτική λειτουργία του γέλιου και τής πλάκας. Πιστεύουμε όμως ότι στήν προσπάθειά του νά έντυπωσιάσει χρησιμοποιεί μιά επικίνδυνη μεθοδολογία πού άντι νά βοηθάει τή δημοκρατική κριτική, μπορεί νά όδηγήσει σέ άποκλεισμούς, έπιπολαιότητες και εύκολες καταδίκες.

3. 'Ο Κ.Ζ. άναφέρεται στό κείμενό του γύρω στίς 10 φορές στόν «άγνωστό του Μ.Π.(;)». Γιά νά τόν διευκολύνουμε νά λύσει τήν άπορία του γιά τήν ταυτότητα του Μ.Π., του έπισημάνουμε δύο στοιχεία:

α. Στο εισαγωγικό σημείωμα γιά τήν κριτική τών περιοδικών (σελ. 111) γράφεται ότι «ή παρουσίαση θά γίνεται, κατά κανόνα από μέλη τής συντακτικής έπιτροπής του περιοδικού μας».

β. Στήν πρώτη σελίδα κάθε τεύχους ύπάρχουν τά όνόματα τών μελών τής συντακτικής έπιτροπής.

4. Θά ήταν ίσως περιττό νά ύπογραμμίσουμε, τελειώνοντας, πώς άνάμεσα στά Σ.Θ. και τόν «Πολίτη» δέν ύπάρχει καμιά άπολύτως αντιπαράθεση, αν ό Κ.Ζ. δέν κατέβαλε φιλότιμες προσπάθειες νά δημιουργήσει έντυπώσεις γιά τό αντίθετο. Βέβαια τά Σ.Θ. δέν επιδιώκουν αντιπαράθεση μέ κανένα από τά περιοδικά πού κρίνουν. Όμως μέ τόν «Πολίτη» δέν πρόκειται μόνο γι' αυτό. Μιά έστω και πρόχειρη ματιά στή σχετική στήλη μας δείχνει ότι θεωρούμε πώς τό περιοδικό αυτό είναι ό,τι καλύτερο βγαίνει στή χώρα μας στό είδος του. 'Εξάλλου τό εισαγωγικό σημείωμα τής στήλης μας (σελ. 111) τονίζει χωρίς διφορούμενα πώς «ή κριτική διάσταση τής παρουσίας δέ σημαίνει... ότι θεωρούμε τά Σ.Θ. άρτια από κάθε άποψη ή έστω τά καλύτερα». 'Αλλωστε γνωρίζουμε πολύ καλά και μεϊς ότι δέν άρκετά άρθρα πού έχουμε δημοσιεύσει ύπάρχει πρόβλημα ύφους και γλώσσας, άλλου λιγότερο και άλλου περισσότερο. Αυτό όμως δέ σημαίνει πώς δεχόμαστε τήν ίσοπεδωτική καταδίκη του Κ.Ζ. γιά τήν «έν γενεί γλώσσα τών Σ.Θ.», ή πώς συμφωνούμε άναγκαστικά μέ τά σημεία άναφοράς πού μάς αντιπροτείνει (Τσάτσος, Γιανναράς, Ράμφος κλπ.). 'Ετσι οί όποιοσδήποτε κριτικές παρατηρήσεις μας γιά τόν «Πολίτη», σωστές ή όχι, ούτε άποκλείουν, ούτε όμως και προϋποθέτουν αντίστοιχη κριτική/αυτοκριτική προς έμάς. Στήν αντίθετη περίπτωση κάθε κριτική θά ήταν άδύνατη χωρίς προηγούμενη πλήρη αύτογνωσία. Και ποιός μπορεί νά καυχηθεί πώς τήν έχει;

'Η Συντακτική Έπιτροπή